

Omaohjaatyöskentelyn kehittäminen Pienryhmäkoti Villa Sankassa

Karen, Niemeläinen

2021 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Omaohjaatyöskentelyn kehittäminen Pienryhmäkoti Villa Sankassa

Sanna Karen, Taija Niemeläinen
Sosionomi
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2021

Karen Sanna, Niemeläinen Taija

Omaohjaajatyöskentelyn kehittäminen Pienryhmäkoti Villa Sankassa

Vuosi

2021

Sivumäärä

44

Tämä toiminnallinen opinnäytetyö laadittiin työelämäkumppanin toiveiden ja tarpeen pohjalta. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata ja selkeyttää omaohjaajan tehtäväkuvaa. Tavoitteena oli selvittää, mitä omaohjaajatyöskentely tarkoittaa Pienryhmäkoti Villa Sankassa työntekijöiden näkökulmasta sekä kehittää omaohjaajatyöskentelyä tukeva materiaali työntekijöiden käyttöön.

Teoriaosuudessa perehdytään sijaishuollon ja omaohjaajatyön kannalta tärkeisiin asioihin, kuten lastensuojeluun ja lapsen kasvuun sekä kehitykseen vaikuttaviin tekijöihin.

Lastensuojelussa keskeistä kaikessa on lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi.

Omaohjaajan työskentely on monivaiheinen prosessi, joka alkaa heti lapsen sijoituksen alkuvaiheessa ja kestää koko sijoituksen ajan. Omaohjaajan tärkein tehtävä on turvallisen aikuisen rooli, joka tarjoaa korjaavia kokemuksia tarjoavan luottamussuhteen. Se, miten tähän tavoitteeseen päästää, on monivaiheinen, suunnitelmallinen ja tavoitteellinen kokonaisuus, joka sisältää erilaisia prosesseja ja työvaiheita.

Opinnäytetyössä hyödynnettiin työntekijöiden haastatteluja. Haastatteluvastaukset analysoitiin ja niitä hyödynnettiin oppaan tekemisessä teorian rinnalla. Opinnäytetyön tuotoksena syntyi ”Olla jonkun oma” -opas omaohjaajatyöskentelyn tueksi, joka sisältää teoriaa omaohjaajatyöskentelystä ja siihen liittyvistä asioista, omaohjaajan työtehtävistä, sijoituksen vaiheista sekä eri menetelmistä, joita voi hyödyntää sijoitettujen lasten kanssa työskenneltäessä. Opas luovutettiin toimeksiantajalle ja annettiin oikeudet muokata oppaan sisältöä tarvittaessa. Johtopäätöksenä saaduista haastattelun tuloksista voidaan pitää, että omaohjaajatyöskentely on tärkeä osa lastensuojelutyötä ja sen avulla voidaan lapsen osallisuutta lisätä ja saadaan lapsen ääni kuuluviin. Pienryhmäkoti Villa Sankassa näkyi vahvasti omaohjaajatyöskentely päivittäin, sitä halutaan kehittää koko ajan yhtenäisen työmuodon sekä tasapuolisen ja laadukkaan työn tueksi.

Omaohjaajatyöskentelyn tueksi tehty opas on konkreettinen työväline, jota voi hyödyntää sijoituksen eri vaiheissa. Lisäksi opasta voi hyödyntää perehdyttämisen tukena.

Asiasanat: omaohjaajatyö, lastensuojelu,

Development of a personal counsellor's role in Villa Sanka
Bachelor of Social Services (AMK)

Taija Niemeläinen, Sanna Karen

Development of a personal counsellor's role in Villa Sanka

Year	2021	Pages	44
------	------	-------	----

Development of a personal counsellor's role in Villa Sanka

This functional Bachelor's thesis was commissioned by Villa Sanka, a small child protection and foster care unit. The purpose of the thesis was to describe and clarify the personal counsellor's job description. The aim was to find out what a personal counsellor's role includes from the employees' point of view. A further aim was to develop material that would support the personal counsellor's work.

The theoretical framework includes issues that are important for surrogate care and personal guidance, such as child protection and factors that affect a child's growth and development. In child protection, the child's holistic well-being is paramount. Personal guidance is a multi-staged process that begins at the beginning of a child's placement and lasts throughout the placement. The most important role of a personal counsellor is the role of a safe adult who provides a relationship based on trust which provides corrective experiences. How to achieve this goal is a multi-staged, planned and goal-oriented entity that includes various processes and work steps.

Employees of the commissioning organisation were interviewed. The responses were analyzed and used to create a guide joined with theory. The output of the thesis was the "Be Someone's Own": a guide to support personal counsellor work. It included supporting theory and related issues, the associated work tasks, placement stages and various methods that can be used when working with placed children. The guide was handed over to the commissioner who was given rights to modify the content as necessary. The personal counsellor's guide also serves as a tool to support orientation.

Based on the results, it can be considered that the personal counsellor's duties are an important part of child protection work and can be used to increase the child's involvement and allow the child's voice to be heard. Villa Sanka had strongly integrated personal counsellor work, which it wanted to develop constantly and uniformly to support equality and fairness. The guide to support personal counsellor work is a concrete tool that can be used at different stages of the investment. In addition, the guide can be used to support orientation.

Keywords: personal counsellor work, child protection

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	LASTENSUOJELU	7
2.1	Lastensuojelulaki.....	7
2.2	Lastensuojelun periaatteet ja tavoitteet	8
2.3	Sijoitusmuodot.....	9
2.4	Lapsen osallisuus	11
3	KASVUN JA KEHITYKSEN TUKEMINEN.....	14
3.1	Lapsen kasvu ja kehitys	14
3.2	Kiintymyssuhde	16
3.3	Vuorovaikutus.....	19
3.4	Kannustava kasvatust.....	20
4	OMAOHJAAJUUS SIJAISHUOLLOSSA.....	22
4.1	Omaohjaajatyö	22
4.2	Omaohjaajatyön tarkoitus ja tavoitteet	23
4.3	Omaohjaajan rooli	24
4.4	Menetelmät omaohjaajatyön tukena	25
4.5	Omaohjaajatyö Pienryhmäkoti Villa Sankassa.....	26
5	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	30
5.1	Opinnäytetyön prosessi.....	30
5.2	Aiheen valinta ja lähtökohdat	30
5.3	Tutkielman luonne ja menetelmät	31
5.4	Tutkielman tulokset ja tulosten analysointi.....	33
6	Pohdinta	36
	Lähteet.....	38
	Liitteet	41

1 Johdanto

Opinnäytetyömme on työelämälähtöinen ja yhteistyötahonamme toimii Pienryhmäkoti Villa Sanka Kellokoskella. Työskentelemme molemmat Pienryhmäkoti Villa Sankassa ja meillä molemmilla on useamman vuoden kokemus omaohjaajana toimimisesta. Yhteistyötahomme toiveena oli selkeyttää ja kehittää omaohjaajatyötä Pienryhmäkoti Villa Sankassa sekä luoda omaohjaajatyöskentelyyn yhteiset ja selkeät raamit. Toimeksiantaja toivoi konkreettista opasta omaohjaaja-työskentelyä varten. Pienryhmäkoti Villa Sanka toivoi omaohjaajatyöskentelyn kehittämistä entistä laadukkaammaksi, yhdenmukaisemmaksi ja vaikuttavammaksi. Työtä varten on kuultu moniammatillista työryhmää, heidän toiveitaan ja näkökulmiaan liittyen omaohjaajatyöskentelyyn. Pienryhmäkoti Villa Sankassa omaohjaajatyö on tärkeässä roolissa arjen työssä.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata ja selkeyttää omaohjaajien työnkuvaa. Tavoitteenamme oli selvittää, mitä omaohjaajatyöskentely on juuri Pienryhmäkoti Villa Sankassa työntekijöiden näkökulmasta ja kehittää omaohjaajatyöskentelystä opas työn tueksi. Opinnäytetyömme on toiminnallinen opinnäytetyö, jossa on teoreettisen koonnin lisäksi käytetty haastatteluja, jotka toteutimme yhteistyötahomme työntekijöiden kanssa.

Jokaisella kodin ulkopuolelle sijoitetulla lapsella on oikeus turvalliseen kasvuympäristöön ja turvalliseen aikuiseen (Lastensuojelun laatusuositus 2019). Sijoitetulle lapselle tämä arjen turvallinen aikuinen on usein omaohjaaja, ja siksi omaohjaajatyöskentely onkin lastensuojelun laitospäristössä tärkeä ja ajankohtainen työväline. Omaohjaajatyöskentelyä on tutkittu verrattain vähän lapsen tai aikuisen näkökulmasta, vaikka sen rooli lastensuojelun laitospäristössä on suuri. Lastensuojelulaitoksiin sijoitetuilla on hyvin usein taustalla erilaista kaltoinkohtelua ja laiminlyöntiä, jotka ovat aiheuttaneet traumoja. Luottamus niin itseensä kuin toisiin on olematon, jos sitä on ollenkaan. Omaohjaajatyön merkitystä korjaavia kokemuksia tarjoavana ihmissuhteena ei voi vähätellä vaan päinvastoin sen merkitystä ja siihen käytettäviä työvälineitä tulisi korostaa ja kehittää.

Sijaishuollossa omaohjaajana toimiminen on monivaiheinen prosessi, joka alkaa heti lapsen sijoituksen alkuvaiheessa (Hästbacka & Pekkarinen, 2017). Omaohjaajan tärkein tehtävä on turvallisen aikuisen rooli, joka tarjoaa korjaavia kokemuksia tarjoavan luottamussuhteen. Se, miten tähän tavoitteeseen päästää, on monivaiheinen, suunnitelmallinen ja tavoitteellinen kokonaisuus, joka sisältää erilaisia prosesseja ja työvaiheita. Jotta työskentely on tuloksellista ja edesauttaa lapsen eheytymistä, omaohjaajan on tärkeä tietää työskentelyn vaiheet ja tarkoitus.

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa lapsen kuuleminen ja osallisuus on tärkeässä osassa lastensuojelun kentällä ja sitä pyritään kehittämään koko ajan. Kun lapsi kokee olevansa turvassa, hän voi muodostaa suhteen työntekijään, joka osaltaan on merkittävässä roolissa lapsen kuulluksi tulemisen ja osallisuuden kannalta. Työntekijältä vaaditaan herkkyyttä, tarkkavaisuutta ja uskallusta mennä riittävän lähelle lasta sekä huoltajia, sanoittaen tilannetta. Kaikessa lastensuojelun prosesseissa lapsen hyvinvointi tulisi olla keskiössä. Lapsen hyvinvointi rakentuu turvallisuuden, toimijuuden ja myönteisen minäkuvan muodostumisen varaan ja menneet kokemukset tulee ottaa huomioon. Siihen vaikuttavat, myös miten perhe otetaan kokonaisuudessaan huomioon, miten koulu sujuu, miten ammattilaisten yhteistyö sujuu sekä miten suhteet laitoksessa ja sen ulkopuolille muodostuvat. (Fagerström, K., 2016) Tämänkin perusteella omaohjaajatyöskentelyn kehittäminen ja sen korostaminen lastensuojelun kentällä on tärkeää. Omaohjaajan rooli on tärkeä arjen työssä ja sen avulla voidaan lisätä lapsen kuulluksi tulemistä sekä osallisuutta.

Teoriaosuudessa perehdymme sijaishuollon ja omaohjaajatyön kannalta tärkeisiin asioihin, kuten lastensuojeluun ja lapsen kasvuun ja kehitykseen vaikuttaviin tekijöihin. Lisäksi teoriaosuudessa käymme läpi omaohjaajatyötä yleisesti että käytännön tasolla. Tarkastelemme omaohjaajatyön toteuttamista Pienryhmäkoti Villa Sankassa, ja pohdimme miksi omaohjaajatyö menetelmänä on tärkeä työväline sekä miten sitä voi hyödyntää ja edelleen kehittää lasten kanssa työskennellessä. Laadimme Pienryhmäkoti Villa Sankaan oppaan, jonka tarkoitus on tukea työntekijöitä omaohjaajatyöskentelyssä.

2 LASTENSUOJELU

2.1 Lastensuojelulaki

Lastensuojelutyötä ohjaavat lait, jotka määrittelevät lapsen oikeudet ja sijaishuoltoapaikan velvollisuudet. Laki antaa raamit työskentelylle, ja sen kautta toiminta luodaan. Toiminnan tulee aina perustua lakiin. Sijaishuollon omaohjaajatyöskentelyn näkökulmasta lain tunteminen edesauttaa laadukkaan työskentelyn onnistumista. Omaohjaajan on tärkeä omaksua lakien ja säädösten vaikutus työskentelyyn; kaikkeen tulee aina olla peruste, ja perusteen tulee nojata lain kautta lasten oikeuksiin.

Lastensuojelun lainsäädännön valmisteluista sekä yleisestä ohjauksesta vastaa sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. Lastensuojelulaissa on kirjattu lastensuojelun kehittämisestä aina sijaishuoltoapaikan valintaan sekä sijaishuoltoapaikan velvollisuuksiin. Lastensuojelulaki on siis laaja ja kattava, ja tarvittaessa lakiin tehdään muutoksia.

Sijaishuoltopaikassa laki ohjaa sijaishuoltopaikan toimintaa hyvin vahvasti. Sijaishuollon on tiedettävä lailliset velvollisuutensa suhteessa sijoitettuun lapseen sekä omaan toimintaansa. Tärkein on kuitenkin lapsen edun toteutuminen. (THL, 2021.)

Lastensuojelulaki (2007/417) on tehty lapsia varten, ja lain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun Lastensuojelun on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa. Ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista ja turvallisuudesta ja tasapainoisesta kehityksestä on luonnollisesti vanhemmilla, mutta myös viranomaistahot ovat kirjattuna lain kohtaan. Laissa on määritelty, että eri viranomaistahojen on tuettava vanhempia kasvatustehtävässään ja kyettävä tarjoamaan vanhemmille tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin. (THL, 2021.)

Lastensuojelun on myös pyrittävä ehkäisemään perheen ongelmia sekä puuttumaan niihin riittävän varhaisessa vaiheessa (Saarikko 2019). Ennaltaehkäisevä työ on mainittu laissa useampaan kertaan useammassa pykälässä, joten kyseessä on merkittävä asia lastensuojelulaissa.

Lastensuojelulaissa korostetaan lapsen asianosaisuutta kaikissa lastensuojeluprosessin vaiheissa (THL, 2019). Lastensuojelun kentällä työskentelevien onkin hyvä muistaa, että lapsi on omien asioidensa asiantuntija. Omaohjaajatyöskentelyssä lapsi pitää nähdä aktiivisena osallistujana.

2.2 Lastensuojelun periaatteet ja tavoitteet

Lastensuojelun tarkoitus lyhyesti on turvata lapsen oikeus tasapainoiseen kehitykseen, turvalliseen kasvuympäristöön ja erityiseen suojeluun (STM). Suojelun tarkoituksena on auttaa lasta selviytymään hankalista ja vaikeista tilanteista sekä turvata lasten ja aikuisten tasa-arvoinen asema yhteiskunnassa. Lastensuojelutyötä määrittää aina arvot, sillä lastensuojelun perimmäinen ja tärkein tarkoitus on aina olla lapsen puolella ja lasta varten. Keskeisimmät arvot perustuvat Suomen perustuslakiin (Finlex 1999/731), kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin ja näiden taustalla oleviin ihmisoikeuksia korostaviin kansainvälisesti hyväksytyihin arvoihin kuten Yhdistyneiden kansakuntien lasten oikeuksien yleissopimukseen, johon Suomi ja usea muu valtio on sitoutunut. Julkisen vallan vastuuna on turvata erityisen haavoittuvassa asemassa olevien asema ja oikeudet. (THL, 2021.)

Sijaishuollon toiminta perustuu lastensuojelun periaatteisiin ja tavoitteisiin, lakiin ja säädöksiin. Sijaishuoltopaikan sisällä toimintaa ohjaavat myös arvot, joiden pohjalta luodaan toimintamallit. Omaohjaajan näkökulmasta tiedon ymmärtäminen ja sisäistäminen helpottavat ja luovat raamit arjen työlle.

Sijaishuoltopaikoissa pyritään tiiviiseen yhteistyöhön lapsen perheen kanssa, se on tärkeää lapsen tasapainoisen kehityksen kannalta. Perheiden kanssa pyritään luomaan yhteiset tavoitteet lapsen kasvua koskevissa asioissa sekä perheen välisten suhteiden tukemisessa. (THL, 2021). Lastensuojelun periaatteiden ja tavoitteiden tunteminen on ensiarvoisen tärkeää sijaishuollon kentällä työskennellessä. Laadukas työskentely vaatii aina teoriatiedon tuntemista, jotta lapsen oikeus toteutuu parhaalla mahdollisella tavalla.

2.3 Sijoitusmuodot

Lastensuojelun palvelujärjestelmä on laaja kokonaisuus, jossa avainasemassa on lapsi ja hänen kasvunsa sekä kehitys. Palvelujärjestelmä toimii suunnitelmallisesti ja ennakoidusti niin, että palvelut ja tuet toteutetaan sellaisin tavoin, joista lapsi ja perhe hyötyy eniten. Yhteistyötä tulisi tehdä kaikkien tahojen kanssa, joiden toimet vaikuttavat lapsen ja perheen hyvinvointiin. Kaikilla, jotka työskentelevät lasten ja perheiden kanssa, on vastuu hyvinvoinnin edistämisestä sekä mahdollisten ongelmien tunnistaminen varhaisessa vaiheessa. Palvelujärjestelmän tunteminen onkin siksi tärkeää sijaishuollon kentällä työskennellessä. Se edesauttaa laadukkaan ja vaikuttavan sijaishuollon ja sitä kautta myös laadukkaan omaohjaajatyöskentelyn saavuttamisessa. Omaohjaajan on tärkeä tietää, onko lapsi ollut palvelujärjestelmän missä vaiheissa; kuinka paljon ennaltaehkäisevää työtä on tehty ja mihin sillä on pyritty vaikuttamaan. Tämä vaikuttaa kokonaiskuvan luontiin lapsen tilanteesta.

Ennaltaehkäisevällä työllä pyritään perheen ja erityisesti lapsen hyvinvointiin ja tuetaan ja edistetään lapsen turvallista kasvua ja kehitystä. Lastensuojelu ei ole ainoa taho, joka järjestää ennaltaehkäisevää työtä. Myös kunnat järjestävät ennaltaehkäisevää työtä silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. Ennaltaehkäiseviä tuen muotoja tarjoavat muun muassa neuvolat, koulut ja päivähoito. Jos ennaltaehkäisevät toimet ei riitä, laki velvoittaa sijoittamaan lapsen kodin ulkopuolelle, jos lapsen turvallinen ja tasapainoinen kasvu ja kehitys on vaarassa. (THL 2021). Omaohjaajatyöskentelyn näkökulmasta on tärkeää tietää myös ennaltaehkäisevästä työstä ja palveluista. Kuten aiemmin mainittu, on tärkeä tiedostaa, mitä palveluita lapselle tai hänen perheelleen on tarjottu ja millä tavoin näillä on pyritty vaikuttamaan ja mihin tilanteisiin. Lisäksi omaohjaajatyön näkökulmasta palvelujärjestelmän tunteminen on tärkeää myös siksi, että lasta ja perhettä voidaan ohjata ja tukea esimerkiksi sijoituksen loppuvaiheissa eri palveluiden piiriin.

Ehkäisevän lastensuojelun lisäksi palvelujärjestelmään kuuluu lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu. Sitä toteutetaan tekemällä asiakassuunnitelma, järjestämällä avohuollon tukitoimia, sijoittamalla lapsi kiireellisestä, lapsen huostaanotolla tai jälkihuollolla. Ensimmäisenä aina selvitetään lapsen ja perheen tilanne ja tarpeet huolellisesti, tässä apuna sekä tukena voi hyödyntää eri alojen asiantuntemusta. (THL 2021).

Avohuollon tukitoimilla pyritään parantamaan ja kuntouttamaan lapsen ja perheen elämäntilanne. Tukitoimia suunnitellaan ja sovitaan yhdessä perheen kanssa ja ne räätälöidään yksittäisen lapsen tai perheen tarpeisiin. Tukitoimia voi olla taloudellinen tuki, asumisen puutteiden korjaaminen, koulunkäynnin tuki, tuki ihmissuhteiden ylläpitämiseksi, hoito- ja terapiapalvelut, tehostettu perhetyö, perhekuntoutus tai muut lasta ja perhettä tukevat palvelut tai tukitoimet. Avohuollon tukitoimena voidaan myös sijoittaa, tällöin se on rajattu ja tuen tarvetta arvioiva sekä kuntouttava jakso. Sijoitus pyritään toteuttamaan yhdessä lapsen vanhempien kanssa esimerkiksi sijoittamalla koko perhe laitokseen tai turvakotiin. Lapsi voidaan sijoittaa avohuollon tukitoimena myös yksin lyhytaikaisesti rajatuissa tapauksissa. (THL 2021). Avohuollon sijoituksella tulevalle lapselle nimetään myös omaohjaaja. Omaohjaaja nimetään aina, vaikka sijoitus olisi lyhytkestoinen. Omaohjaajatyöskentelyä toteutetaan samalla tavoin, mutta tavoitteet ovat lyhyemmällä aikavälillä.

Silloin kun avohuollon tukitoimet eivät ole riittävät auttamaan lasta ja perhettä, on lapsella oikeus huostaanottoon ja sijaishuoltoon. Kun laissa asetetut edellytykset toteutuvat, voidaan huostaanottoon ryhtyä. Lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle asumaan sijaishuoltopaikkaan. Sijaishuolto tarkoittaa lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella perheessä tai laitoksessa. Sijaishuollossa lapsen olosuhteet pyritään vakiinnuttamaan. Huostaanottoa arvioidaan jatkuvasti ja sitä on jatkettava niin kauan, kuin sen edellytykset ovat olemassa. (THL 2021.)

Lastensuojelun asiakasmäärät ovat viime vuosina olleet nousussa. Suhteellisesti eniten on lisääntyneet murrosikäisten lasten huostaanotot. (Hurme, Kyllönen, 2018). Lapsen huostaanotto ja sijoitus on prosessi, siinä on useita osatekijöitä ja tahoja kuten lapsi, biologiset vanhemmat, sosiaalityöntekijä ja lastensuojelulaitoksen työntekijät. Sijoitukseen tuleva lapsi ja hänen perheensä ovat yleensä saaneet auttamistoimenpiteitä ennen sijoitusta tuloksetta. (Brady, 2013.) On tärkeää löytää lapselle sopiva ja sitoutuva sijaishuoltopaikka, koska katkennut sijoitus merkitsee lapselle uutta hylkäämiskokemusta. Hylkäämiskokemus voi aiheuttaa lapselle pitkäkestoisia traumoja, jotka voivat aiheuttaa muun muassa masentuneisuutta ja lisääntynyttä itsemurhan riskiä. (Hakasaari, 2006). Omaohjaajan on tärkeä tietää lapsen mahdolliset aiemmat sijoituspaikat ja sen kautta ymmärtää haasteet, jotka sijaishuoltopaikan vaihto saattaa tuoda mukanaan. Tiedolla on suuri merkitys. On turha kokeilla tai jatkaa hoitosysteemejä, jotka on todettu toimimattomiksi. Sosiaalityöntekijän vastuulla on osata arvioida lapsen ja sijoituspaikan yhteensopivuus. Avoimuus on tärkeää. On tärkeää, että kerrotaan rehellisesti myös niistä lapsen piirteistä, joiden arvellaan olevan riskitekijöitä sijoituksen jatkumisen kannalta. (Sinkkonen, Tervonen-Arnkil, 148-152).

Jokaiselle lapselle, joka on lastensuojelun asiakkaana, laaditaan asiakassuunnitelma. Asiakassuunnitelmaan kirjataan sijoituksen tarkoitus, tavoitteet ja tukitoimet yksilöllisen tarpeen mukaan. Asiakassuunnitelman pohjalta sijaishuoltopaikka laatii hoito- ja kasvatussuunnitelman, joka tulee lähettää tiedoksi lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle. Hoito- ja kasvatussuunnitelma toimii yhtenä merkittävänä työkaluna lastenkodin arjessa. Hoito- ja kasvatussuunnitelmaan tehdään yhdessä lapsen kanssa ja suunnitelmaa varten kuullaan myös vanhempia. Hoito- ja kasvatussuunnitelman tarkoitus on ikään kuin pilkkoa asiakassuunnitelmassa kirjatut tavoitteet ja suunnitella, miten näihin päästään ja mitkä ovat välitavoitteet. Suunnitelmaa päivitetään ja arvioidaan säännöllisesti sijoituksen aikana. Asiakassuunnitelmapalaverin lisäksi lapsilla on tarvittaessa muita viranomaispalavereita liittyen esimerkiksi hoitotahoon tai kouluun. (THL, 2021).

Jos sijoitukseen päädytään, se tulee olemaan osa lapsen elämänsä. Tämä on huomioitava omaohjaajatyöskentelyssä, joka pyrkii toimimaan lapsen vahvana tukena koko sijoituksen ajan. Sijoitus voi sisältää monia siirtymävaiheita esimerkiksi avo- ja sijaishuollon välillä tai eri sijaishuoltopaikkojen välillä. Jälkihuolto on myös yksi siirtymävaihe. Lapsen edun mukaista on, että aikuiset huolehtivat lapsen kehitykselle ja kasvulle suotuisat olosuhteet. On tärkeää, että lapsella on tunne, että hän on turvassa ja hänestä pidetään huoli. Tuntemukset ja suhteet ennen sijoitusta, sijoituksen aikana ja sen jälkeen vaikuttavat pitkäkestoisesti lapsen kokemuksiin omasta arvosta ja hyvinvoinnista ja niillä on vaikutusta myös sijoituksen onnistumiseen. Tulevaisuutta ajatellen, lapsi tarvitsee korjaavia ja voimistavia kokemuksia, arvostamista sekä hänen tarpeisiinsa vastaamisista. Lapsella tulisi olla sijoituksen aikana oikeus käydä läpi elämänsä turvallisesti sekä kasvaa ja kehittyä rauhassa. (Känkänen 2009, 232-240.)

Kunnan tehtävä on järjestää jälkihuolto. Jälkihuolto tarkoittaa tukea sijoituksen päättymisen jälkeen lapselle tai nuorelle. Sen tarkoitus on helpottaa kotiutumista tai itsenäistymistä sekä vahvistaa tehdyn työn jatkuvuutta muiden palveluiden parissa. Jälkihuolto on suunnitelmallista työtä, johon kirjataan nuoren käytettävissä olevat palvelut ja tukitoimet (THL 2021). Sos-lapsikylän Ylitse! -hankkeessa (Hurme, Kyllönen 2018) tuotiin esiin, että olisi tärkeää, että lapsi pystyisi jatkamaan itsenäistymisvaiheessa tutun työntekijän kanssa. Jatkuvat suhteet itsenäistymisen jälkeen luovat kokemusta pysyvyydestä ja turvallisuudesta, ja sijais- ja jälkihuollon rakenteita tulisi kehittää elämänmittaisia suhteita tukeviksi.

2.4 Lapsen osallisuus

Lasten kanssa työskennellessä on tärkeä muistaa lakien, arvojen, säädösten ja periaatteiden lisäksi osallisuuden merkitys. Lapsen tulee olla osallinen, kun kyseessä on työskentely hänen elämäänsä liittyen.

Osallisuuden vahvistaminen ja lapsen mielipiteen selvittäminen ovat tärkeä osa lapsen kanssa tehtävää työtä (Pesäpuu 2021). Ohjaajan, erityisesti omaohjaajan merkitys, osallisuuden vahvistajana on suuri.

Lapsen oikeus osallisuuteen häntä koskevissa asioissa on suojattu vahvasti lastensuojelulaissa. Lastensuojelulain 4. luvun ja 20 §:n mukaan lapsen mielipide on selvitettävä ja lasta on kuultava hänen ikä- ja kehitystasonsa edellyttämällä tavalla häntä koskevissa asioissa. Lastensuojelulaissa korostetaan lapsen asianosaisuutta kaikissa lastensuojeluprosessin vaiheissa (THL, 2021). Lastensuojelussa lapsi on asianomainen kaikissa häntä koskevissa asioissa. Kaikenikäisten lasten toivomukset ja mielipide pitää selvittää, kun kyse on lapseen liittyvistä asioista. Lapsella on oikeus hänen ikä- ja kehitystasonsa vastaavalla tavalla saada tietoa häneen kohdistuvasta asiasta. Lastensuojelulain 20§:ssä osallisuus määritellään myös lainsäädännössä ja sen kautta lapsen osallisuutta lastensuojelussa on vahvistettu. Riitta Laakson tutkimuksen perusteella sijoitettujen lasten osallisuuden kokemus eli kokemus omasta toimijuudesta oli yksi merkittävimpiä hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Muita hyvinvoinnin keskeistä ulottuvuuksia olivat positiivinen minäkäsitys ja turvallisuuden tunne. (THL 2019.)

Kaikissa lastensuojeluun liittyvissä asioissa, kuten lastensuojelun tarpeen arvioinnissa, on tärkeää, että lapsen mielipide ja toiveet tulee ottaa huomioon. Lapsen mielipiteen selvittämiseksi ei ole vain yhtä tapaa. Jos lapsi on pieni, mielipide voidaan selvittää esimerkiksi seuraamalla lapsen toimintaa ja piirroksia tutkimalla. Mielipidettä voidaan selvittää myös välillisesti keräämällä tietoa esimerkiksi koulusta tai päiväkodista tai lapsen lähipiiriin kuuluvilta henkilöiltä. (THL, 2019.) Huostaanoton valmistelussa 12- vuotta täyttäneellä lapsella on oikeus tulla kuulluksi erikseen varattavassa tilaisuudessa. Tilaisuutta kutsutaan kuulemiseksi. Tilaisuudessa kuullaan lapsen lisäksi hänen vanhempiaan, huoltajia sekä välittömästi ennen huostaanoton valmistelua lasta hoitanutta ja kasvattanutta tahoa tai henkilöä (Hallintolaki 34 §). Viranomaisen on loppujen lopuksi vastuussa päätöksistä eikä lapselle voi antaa valtaa päätösten tekoon.

Kun puhutaan sijoitetun lapsen osallisuudesta, on kyse siitä, miten hän voi olla mukana määrittämässä, toteuttamassa sekä arvioimassa hänen etunsa turvaamiseksi tehtävää työtä. Osallisuus on yksi kasvun ja kehityksen perusedellytyksiä, sen kautta voidaan oppia olemaan ja elämään yhdessä. Suomen lainsäädännössä sekä YK:n Lapsen oikeuksien yleissopimuksessa on jo määritelty vahvasti lapsen oikeus osallisuuteen kaikissa häntä koskevissa asioissa. (THL, 2019.)

Osallisuus koostuu monesta eri asiasta; oikeudesta saada tietoa itseä koskevista suunnitelmista, ratkaisuista, toimenpiteistä ja niiden perusteluista sekä mahdollisuudesta ilmaista mielipiteensä ja vaikuttaa asioihin. Voidaan ajatella myös, että osallistuminen esimerkiksi johonkin toimintaan, on osallisuutta.

Vastavuoroisuus on tärkeää ja hyvin olennaista, jotta osallisuus toteutuu. Ihmiselle, varsinkin lapselle, täytyy syntyä kokemus kuulluksi tulemisesta. Lastensuojelussa varsinkin kuulluksi tuleminen on hyvin tärkeää. Osallisuus käytännön työssä rakentuu erilaisista osista, joiden keskinäiset suhteet voivat vaihdella ja näin ollen myös osallisuuden kokemus muuttua. Ensimmäinen osa osallisuutta on mahdollisuus valita, osallistuuko johonkin vai ei. Varsinkin lapsella tulee olla mahdollisuus ja oikeus kieltäytyä osallistumasta. Toinen tärkeä elementti on mahdollisuus saada oikeaa tietoa tilanteesta. Kun puhutaan lastensuojelusta ja lasten oikeuksista, niin tietojen antamisen velvollisuus on viranomaisilla. Osallisuuden yksi elementti on mahdollisuus vaikuttaa esimerkiksi siihen mitä asioita palaverissa käsitellään ja keitä siihen osallistuu. Tämän myötä jokaisella on mahdollisuus ilmaista itseään ja tulla kuulluksi. Lastensuojelussa tärkeää on, että lapsi saa tukea ja apuja omien mielipiteidensä selvittämiseen ja ilmaisuun, se voi olla rohkaisemista tai ihan konkreettista apua tai apuvälineitä. Viimeisenä elementtinä voidaan pitää mahdollisuudesta tehdä itsenäisesti omaan elämään vaikuttavia päätöksiä ikä- ja kehitystaso huomioon ottaen. (THL, 2019).

Bardy (2009, 117-132) on kirjoittanut lapsen osallistumisesta. Tärkeimpänä elementtinä voidaan pitää aikuisten kanssa tapahtuvaa vuorovaikutusta. Luottamuksen synty on avain asemassa, se on edellytys avoimen vuorovaikutuksen syntymiselle. Kun suhde on luottamuksellinen, voi avoimesti tuoda asioita esille ilman pelkoa tai epätietoisuutta mitä seuraavaksi tapahtuu. On tutkittu, että luottamus on yksi tärkeimmistä asioista lastensuojelutyön tavoitteiden saavuttamiseksi. Vaikka lapsen tieto olisi ristiriidassa aikuisten tiedon kanssa, tulisi hänen silti tulla kuulluksi. Parhaita tuloksia saadaan silloin kun aikaa lapsen tutustutaan huolella ja hänen kanssaan vietetään aikaa. Lapsen osallisuuden merkitykset ja hyödyt parhaimmillaan ovat:

1. Lapsi tulee kuulluksi ja voi vaikuttaa
2. Tieto ja ymmärrys lisääntyvät
3. Suojelun toteuttaminen on luontevaa
4. Voimavarat saadaan esiin ja hyödynnettyä
5. Yhteinen arviointi on mahdollista

Sijaishuoltopaikassa työntekijän on tärkeä muistaa, että pelkän mielipiteen tai toivomuksen esittäminen voi olla lapselle suuri asia. Lapsi voi kokea turvattomuutta ja epävarmuutta, kun ei tiedä, mihin hän voi vaikuttaa tai millä hänen sanoillaan tai teoillaan on vaikutus. Siksi omaohjaajan roolissa pysähtyminen lapsen kanssa tämän äärelle on tärkeää.

Aito kuunteleminen ja tilanteen sanoittaminen ja läpikäyminen helpottavat lasta ja auttavat häntä kuulluksi tulemisessa ja sitä kautta osallisuuden vahvistamisessa. (Kalliola, 2021).

Lyhyesti sanottuna osallisuus on kuulluksi tulemista ja kuulemista. On tärkeää, että ihminen kokee tulevansa kuulluksi ja nähdyksi, osalliseksi. Osallisuus liittyy siten vahvasti hyvinvointiin; ihminen, joka kokee olevansa osallinen, saa myös merkityksellisyyden tunteen ja kokee, että hänen mielipiteillään on väliä ja tällä tavoin myös usko omiin mahdollisuuksiin kasvaa. Osallisuus lisää myös turvallisuuden tunnetta ja yleistä hyvinvointia. Osallisuus on merkittävä tekijä myös yhteiskuntatasolla. Matalan osallisuuden kokemuksen on todettu liittyvän muun muassa haittaavasti työkykyyn, yksinäisyyteen ja vakavaan psyykkiseen kuormittuneisuuteen. (THL, 2021).

3 KASVUN JA KEHITYKSEN TUKEMINEN

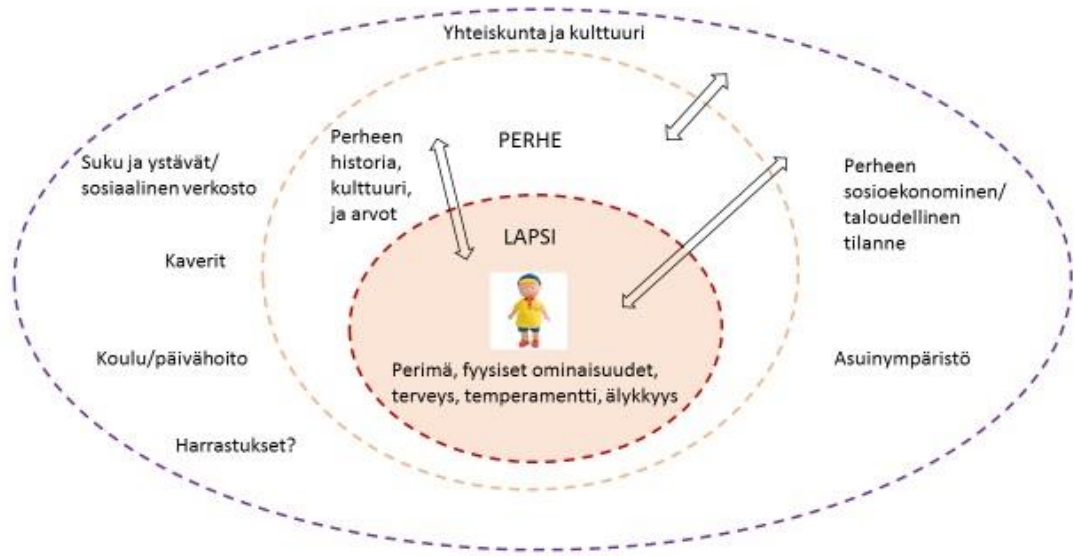
3.1 Lapsen kasvu ja kehitys

Lastenoikeuksien sopimuksessa on määritelty, että kaikilla lapsilla on oikeus huolenpitoon ja välttämättömään suojeluun. Lasta tulee suojella kaikelta väkivallalta, vahingoittamiselta, laiminlyönniltä ja välinpitämättömältä tai huonolta kohtelulta. Lapsella on oikeus lepoon, leikkiin ja vapaa-aikaan sekä taide- ja kulttuurielämään. Lapsen hyvä hoito ja kasvatusturvata tulee turvata lapsen ikä ja kehitystaso huomioiden. Turvallisen ja virikkeellisen kasvuympäristön antamiseen on pyrittävä, samoin lapsen taipumuksia ja toivomuksia vastaava koulutus. Lapsella on oikeus saada osakseen ymmärrystä ja hellyyttä sekä huolenpitoa. (Lastensuojelun laatusuositus, 2019).

Lapsen ikätasoisien kasvun ja kehityksen turvaamiselle ja vahvistamiselle on olemassa erilaisia kasvatusmetodiikkoja ja tapoja. Kun puhutaan lapsen kokonaisvaltaisesta kehityksestä, on kyse fyysisestä ja motorisesta kehityksestä sekä kognitiivisesta ja sosioemotionaalista kehityksestä. Nämä ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. Kehitykseen vaikuttaa merkityksellisesti perimä, fyysiset ominaisuudet, temperamentti ja älykyys. Jokainen lapsi kehittyy omaan tahtiin ja olla kehityksellisesti eri vaiheissa, vaikka olisivatkin saman ikäisiä. Psykkisellä kehityksellä viitataan usein siihen, miten lapsi käyttäytyy, ilmaisee tunteita, selviää stressaavista tilanteista, oppii asioita ja millainen käsitys hänellä on itsestään sekä kyvyistään.

Kasvuympäristöä mietittäessä, oleellisia tekijöitä ovat lapsen perhesuhteet ja vuorovaikutussuhde huoltajan ja lapsen välillä. Kasvuympäristön muita tekijöitä ovat päivähoito, koulu, kaverit, kulttuuri, arvot, sosiaalinen verkosto, sosioekonominen tilanne, asuinympäristö sekä yhteiskunta. Ympäristö vaikuttaa alusta asti lapsen kehitykseen, mutta myös lapsi ominaispiirteineen vaikuttaa ympäristöön. (Mielensterveystalo 2021).

Lapsen kehitykseen vaikuttavat tekijät

Kuvio 1. Lapsen kehitykseen vaikuttavat tekijät (Mielenterveystalo 2021).

Sijaishuoltopaikoissa käytetään eri menetelmiä turvataksaan lapsen turvallinen ja ikätasoinen kasvu ja kehitys. Kaikki lähtee arjen strukturista, mutta työskentelyssä voidaan hyödyntää monia eri menetelmiä. Eri menetelmien käytön tarkoitus on syytä ymmärtää. Jokaiselle menetelmälle on oma työskentelyvaihe ja tarkoitus.

Sijoitetun lapsen elämässä on voinut tapahtua monenlaisia muutoksia jo varhaislapsuudesta lähtien. Kannustavalla ilmapiirillä ja positiivisia tulevaisuuden suunnitelmia tukevalla asenteella sijaishuollossa on vaikutusta siihen, miten lapsi myöhemmin elämässään asemoituu yhteiskunnassa. Koulunkäynnin tukeminen antavat itsevarmuutta ja vahvistavat positiivisesti minäkuva. Lapsuuden aikana rakennettu minäkuva ja käsitys itsestä mahdollistavat parhaimmillaan tasapainoisen ja hyvinvointia ylläpitävän aikuisuuden. Ystävyys- ja sukulaissuhteet ovat tärkeitä lapselle, näitä tulisi tukea ja kannustaa myönteisesti. Hyvinvointia edistää itsetunnon ja pysyvyyden kokemusten tukeminen, niiden kautta voi saada onnistumisia. Lasta tulee kohdella tasavertaisesti ja ikätasoisesti. Sijaishuollossa olevalle lapselle tulee olla tarjolla hänen tarpeidensa mukaiset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut sekä muu tuki, joka edistää kuntoutumista. (Pursi & Savisalo. Näkökulmia lastensuojelun ylisukupolvisten asiakkuuksien ehkäisyyn. SOS-lapsikylä.)

Sijoitetuilla ja huostaanotetuilla lapsilla saattaa olla paljon asioita, jotka painavat hänen mieltään, tästä syystä voi olla vaikea saada lapsi sellaiseen sisäiseen mielentilaan, jossa ajatuksissa olisi tilaa olla vuorovaikutuksessa ja oppia uutta. Kasvattajalla on suuri vastuu pyrkiä ymmärtämään mitä lapsi yrittää kertoa eri keinoin, ne voivat olla sanoja, eleitä tai ilmeitä.

Tunnesiteen rakentaminen on tärkeää, näin lapsi saa viestin olevansa tärkeä juuri sellaisena kuin on ja olevansa kasvattajan mielessä. Kun kasvattaja osoittaa aidosti välittävänsä lapsesta ja olevansa läsnä, tulee tästä lapselle merkityksellinen ihminen. Lapsi haluaa toimia niin, että läsnäolo ja hyväksyntä säilyvät, lapsi pyrkii myös toimimaan niin kuin kasvattaja toivoo hänen toimivan. Haastavasti käyttäytyvät lapset ottavat kasvattajalta paljon, mutta myös antavat hänelle paljon. Haastavissa tilanteissa on tärkeä kasvattajan olla tunnetilalta rauhallinen, hallita toimintaa ja antaa selkeitä ohjeita. Vaaditaan kykyä nähdä lapsen toiminnan taakse. Lapsen ongelmallisen käytöksen syyt voivat olla moninaisia, haastava ja aggressiivinen käytös johtuu usein lapsen turvattomuuden tunteesta. Aggressiivisen käytöksen takana voi olla myös toiminnanohjauksen vaikeudet, kielelliset haasteet, tunteiden säätelyn vaikeudet, puutteelliset kognitiiviset taidot tai vajavaiset sosiaaliset taidot. (Hurme & Kyllönen 2014, 75-84.)

3.2 Kiintymyssuhde

Opinnäytetyössämme kiintymyssuhdetta tarkastellaan brittiläisen psykoanalyttikko John Bowlbyn teorian näkökulmasta. Bowlby (1907-1990) aloitti lääketieteen opinnot Cambridgen yliopistossa. Opiskelun välissä hän hakeutui tekemään töitä sopeutumattomien lasten kouluun ja työskenteli häiriintyneiden lasten parissa. Bowlby tuli lopputulokseen, että erilaiset vastoinkäymiset ja menetykset ovat selitys lasten ja nuorten ongelmakäyttäytymiselle. Bowlby valmistui myöhemmin psykiatriksi. (Sinkkonen 2018, 35-40).

Bowlbyn kiintymyssuhdeteorian lähtökohtana on, että ihmisessä on evoluution tuloksena kehittynyt kiintymyssysteemi, jonka tarkoitus on avun ja turvan tarjoaminen avuttomalle jälkeläiselle. Bowlbyn mukaan ihmislapsen varhaiskehitystä säätelevät tarve turvallisuuden tunteelle ja mahdollisuus pysytellä vaaratilanteista mahdollisimman kaukana. (Sinkkonen, 2018, 35-40). Bowlbyn omin sanoin ”Kiintymyssuhdeteoria on yritys käsitteellistää ihmisen taipumusta muodostaa voimakkaita tunnesiteitä toisiin ihmisiin ja selittää niitä ahdistuksena, vihamielisyytenä, depressiona ja tunteiden eristämisenä ilmeneviä stressin muotoja, jotka aiheutuvat tahattomista erokokemuksista ja menetyksistä.”

Kiintymyssuhde on siis pitkäaikainen suhde ja side tunnetasolla merkitykselliseen henkilöön. Kiintymyssuhde pohjautuu aistimiseen, keholliseen kanssakäymiseen, johdonmukaisuuteen sekä oikeisiin ja oikea-aikaisiin reaktioihin. Lapsi oppii säätelemään, sietämään sekä ennustamaan ympäristössä tapahtuvia asioita. Kiintymyssuhde vaikuttaa lapsen minän kehittymiseen, mutta myös lapsen emotionaaliseen, sosiaaliseen ja älylliseen kehitykseen. (Keltikangas-Järvinen 2012, 29.) Jotta lapsi voi kehittyä turvallisesti ja tasapainoisesti, lapselle tärkeän aikuisen läsnäolo ja pysyvyys ovat avainasemassa.

Bowlbyn teorian mukaan hoivan ja huolenpidon täyttäessä tietyt ehdot, lapsi kykenee kiintymään häntä hoivaaviin aikuisiin ja kykenee turvautumaan näihin hädän ja pelon hetkellä (Rusanen 2011, 27).

Lapsi siis muodostaa kiintymyssuhteen häntä pääsääntöisesti hoitavaan aikuiseen. Vain harvoissa tapauksissa kiintymyssuhde jää kokonaan syntymättä. Suhde syntyy lähes aina, vaikka se ei olisikaan myönteinen. Kun lapsi saa elää ennakoitavassa ympäristössä ja saa tuoda kaikenlaiset tunteet ilosta raivoon esiin tarvitsematta pelätä joutua hylätyksi, syntyy turvallinen kiintymyssuhde. Turvallisen kiintymyksen voisi tiivistää siten, että se syntyy, kun lapsi kokee saavansa turvaa ja rakkautta. Lisäksi lapsi voi luottaa siihen, että vaikka hän tuntisi ahdistusta eron hetkellä, lapsi tietää hoivaajan palaavan hänen luokseen. Turvallisesti kiintynyt lapsi on siis saanut elää ympäristössä, jossa hänelle on tarjottu hoivaa ja huolenpitoa, rakkautta ja välittämistä. Hoivaajan reagointi lapsen tarpeisiin on ollut myötätuntoista. Turvallisesti kiintyneet lapset kykenevät käyttämään ihmissuhteissaan sekä järkeä että tunnetta, ja he ovat empaattisia ja sosiaalisesti toimivia. (Sinkkonen 2018, 72-73.) Ne lapset, jotka ovat kiintyneet turvallisesti, kykenevät eläytymään myös toisten tunteisiin (Sinkkonen 2018, 134-135).

Kiintymyssuhteita ja niiden vaikutuksia on tarkasteltu vuosien varrella monen tutkijan toimesta. Tutkija ja psykologi Mary Ainsworth jatkoi Bowlbyn kiintymyssuhdeteorian kehittämistä (Mielen ihmeet, 2019). Hän havainnoi äitien ja vauvojen keskinäistä arjen toimintaa ja olemista ja löysi tätä kautta kolme erilaista kiintymyssuhdemallia, joista yksi, turvallinen kiintymyssuhdemalli, on jo esitetty ylempänä. Kaksi muuta mallia olivat turvaton-välttelevä ja turvaton-ristiriitainen.

Välttelevästi kiintynyt lapsi on joutunut toteamaan hoivaajan odottavan häneltä taitoa selviää tunnekuohuista yksin. Lapsi on oppinut, että erityisesti negatiivisten tunteiden näyttäminen vie hoivaajaa pois hänen luotaan, ja lapsi jää yksin selviytymään tunteidensa kanssa. (Sinkkonen 2018, 73-75.) Hoivaaja ei ole ollut tarvittaessa lapsen saatavilla, ja myöhemmin lapsi reagoi hoivaajan poissaoloon voimakkaalla ahdistuksella (Ainsworth, 2019). Välttelevästi turvaton lapsi oppii tukahduttamaan voimakkaita tunteita ja niiden ilmaisemista, ja seuraa valppaana aikuisen reaktioita, jotta voisi vastata niiden aikuisen toivomalla tavalla. Välttelevästi kiintynyt lapsi on yleensä reipas lapsi, joka laittaa muut itsensä edelle. Lapsen toiminta on rationaalista ja oma tunnetietoisuus etenkin omiin kielteisiin tunteisiin, saattaa kadota. Lapsi reagoi voimakkaalla ahdistuksella joutuessaan eroon hoivaajastaan. (Sinkkonen 2018, 73-75.) Välttelevästi kiintynyt lapsi oppii siis siihen, ettei hoivaaja ole aina tarvittaessa saatavilla.

Kolmas kiintymysmalli on ristiriitainen. Tässä mallissa hoivaaja on ollut tunnereaktioissa intensiivinen, mutta epäjohdonmukainen ja ailahteleva.

Hoivaaja on saattanut olla poissaoleva, ja lapsi on saattanut ajoittain saada tarvitsemansa hoivan, mutta hoivaajan ailahtelevaisuuden vuoksi lapsi ei ole voinut olla koskaan varma, milloin näin tapahtuu. Tästä johtuen lapsi on lisännyt omien tunteiden intensiteettiä pakottaen aikuisen reagoimaan. Ajan myötä lapsen suhde tähän häntä hoitaneeseen aikuiseen voi muodostua vihamielis -riippuvaiseksi. Ristiriitaisen kiintymyssuhdemallin saaneet lapset kehittyvät epäluottavaiseksi suhteessa toisiin; he ovat joutuneet pärjäämään ja selviämään aina yksin. (Sinkkonen, 2018, 73-75.)

Sijoitettujen lasten kohdalla on tärkeä ymmärtää eri kiintymyssuhteiden merkitys lapsen kasvuun ja kehitykseen. Usein kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten taustalla on turvattomia kiintymyssuhdemalleja, jotka näkyvät lapsen käytöksessä. Sijoitettujen lasten kohdalla heidän taustoillaan saattaa olla paljon erilaista kaltoinkohtelua ja turvattomuutta sekä muita kehitystä haittaavia kokemuksia. (Sinkkonen, 2014.) Lastensuojelun sijaishuollon tehtävänä onkin edistää lapsen turvallisen kiintymyssuhteen muodostamista. On tärkeää, että sijaishuollossa työskentelevät omaavat tietoa kiintymyssuhdeteoriasta; se auttaa heitä ymmärtämään laajemmin lapsen oireilun taustaa ja syntyperiä sekä se omalla tavallaan auttaa työntekijää ymmärtämään, että tietynlainen käytös ei johdu heistä, vaan lapsen aiemmasta kokemuksesta. (Sinkkonen 2018, 306). Käytös kertoo usein turvattomuudesta, joka liittyy puutteelliseen tai turvattomaan kiintymyssuhteeseen. Turvattomasti kiintyneiden lasten kohdalla oireilu voi olla hyvin moninaista, kuten taantumista, pakonomaista käyttäytymistä, itsetuhoisuutta tai trauman toistamista (Hänninen 2016, 76). Sijaishuoltopaikoissa tieto ja ymmärrys auttavat ohjaajia auttamaan ja lasta eheyttämään.

Omaohjaajan yksi tärkeimmistä tehtävistä on antaa lapselle turvallinen, korjaavia kokemuksia tarjoava luottamussuhde, joka toimii myös uutena kiintymyssuhteena. Uuden kiintymyssuhteen syntymisen tiellä on useita haasteita. Aiemmassa vaiheessa koettu kaltoinkohtelu ja fyysinen väkivalta ovat voineet vaikuttaa lapsen stressijärjestelmään ja keskushermostoon siten, että pitkäjänteinenkin työskentely ei vie juuri eteenpäin. Traumatisoituneet ja kaltoinkohtelua osakseen saaneet lapset ovat kokeneet usein ihmissuhteissaan niin suuria pettymyksiä, että he suhtautuvat ihmisiin varauksellisesti (Sinkkonen 2018, 146).

Ammatillisuutta on myös osata tunnistaa se, ettei sijaishuoltopaikan tarjoama palvelu riitä. On olemassa tapauksia, joissa lapsi on niin pahasti vaurioitunut kokemastaan, että sijaishuoltopaikka ei voi vastata lapsen tarpeisiin ja lapselle on etsittävä uusi, tarpeitaan paremmin vastaava paikka. Tämä taas on lapselle jälleen uusi hylkäyskokemus, joka vahvistaa lapsen omaa arvottomuuden tunnetta. Siksi onkin tärkeää, että sijaishuoltopaikan valinnassa keskitytään sijaishuoltopaikan tarjoamaan hoitoon kunnolla ja siten, että se vastaa lapsen tarpeita parhaalla mahdollisella tavalla. Näin pyritään välttämään turhia hylkäämisen kokemuksia ja lisäämään ja vahvistamaan pysyvyyttä lapsen elämässä. (Sinko, 2016).

Tärkeimmällä kiintymyssuhteella lapsuudessa on vaikutusta millaiseksi aikuisuuden tärkeät kiintymyssuhteet muodostuvat. Sisäistynyt kiintymyssuhdemalli siirtyy osittain samanlaisena aikuisuudessa ihmissuhteisiin ja ohjaa ihmisen suhtautumista läheisiin sekä itseensä. Sijaishuoltopaikoissa omaohjaajan tehtävä on tarjota korjaavia kokemuksia ja siten edistää turvallista kiintymyssuhteen muodostamista. (Sinkkonen, 2018, 307-311). Korjaavat kokemukset eheyttävät ja siten aiemmin opittu malli ei välttämättä siirry yli sukupolvien.

3.3 Vuorovaikutus

Vuorovaikutustaidot tarkoittavat kykyä ja halua vaihtaa kokemuksia, ajatuksia tai mielipiteitä toisten kanssa. Keskeisintä vuorovaikutuksessa on vastavuoroisuus, jolloin molemmat osapuolet panostavat yhteiseen kommunikointiin. Jokaisessa ihmissuhteessa vuorovaikutustaidot ovat tärkeitä. Vuorovaikutus voidaan tiivistää ihmisten väliseksi kommunikaatioksi, joka tapahtuu puheella, eleillä, ilmeillä tai ääntelyillä. Sosiaalisten taitojen oppimiseen vaikuttaa lapsen ikä, kehitysaste, lapsen traumatisoituminen, mielen rakentuminen, perimä, sairaudet tai lääkitys. Sosiaaliset taidot perustuvat kykyyn erottaa oma ja toisen mieli toisistaan ja ne voi oppia vain, kun on vuorovaikutuksessa toisen ihmisen kanssa. Lapsi tarvitsee kokemuksia ja mahdollisuuksia ilmaista erilaisia tunteita, jolloin tunneosaaminen kehittyy. Sosiaalisten taitojen omaksuminen parantaa suhteita muihin ihmisiin, sen kautta lapsi huomaa pärjäävänsä muiden joukossa ja hyväksytyksi tuleminen tarve alkaa tyydyttyä. (Hänninen 2016, 186-188.)

Nykypäivänä internetin maailma on suuressa roolissa lasten ja nuorten keskuudessa ja monia sosiaalisia kontakteja ylläpidetään sosiaalisen median kautta. Vuorovaikutus voikin tapahtua myös ruudun kautta kirjoitetussa tekstissä. Vuorovaikutustaidot tarkoittavat kykyä ja halua vaihtaa ajatuksia, kokemuksia, mielipiteitä tai tekoja toisten kanssa ja toimia yhdessä. Keskeistä on vastavuoroisuus, se että molemmat tai kaikki osapuolet antavat panoksensa yhteiseen keskusteluun tai tapahtumaan. Vuorovaikutukseen tarvitaan kykyä havainnoida, eläytyä ja tulkita toisen mielentiloja. Toisin sanoen, vuorovaikutus vaatii empatiaa. (Mieli Ry.)

Puutteelliset vuorovaikutustaidot omaava lapsi ei välttämättä kykene empatiaan lainkaan. On tutkittu, että varhainen vuorovaikutus ja tähän liittyvät tunnekokemukset ohjaavat aivojen kehitystä ja toimivat pohjana koko ihmisen myöhemmälle kehitykselle. (Mäntymaa ym. 2003.) Jo vauvasta lähtien ihmisellä on tarve ja kyky olla vuorovaikutuksessa, ja tätä kautta hän mallintaa itseään ja ympäröivää maailmaa. Tämän avulla lapselle syntyy malli yhdessä olemisesta, joka toimii pohjana sille, miten hän tulevaisuudessa kykenee ennakoimaan, osallistumaan, havainnoimaan ja tulkitsemaan vuorovaikutustilanteita. (Mll, 2021.)

Sijaishuoltopaikoissa vuorovaikutus on isossa roolissa. Sijaishuoltopaikoissa on tärkeä ymmärtää vuorovaikutuskokemusten merkitys lapsen kasvuun, kehitykseen ja käytösmalleihin.

Monet sijoitetut lapset ovat kasvaneet kodeissa, joissa vuorovaikutus on ollut poikkeuksellista tai puutteellista. Lapsi siis opettelee uudestaan, miten muiden kanssa ollaan vuorovaikutuksessa. (Hänninen 2016, 186-188.) Pakottamalla ei todennäköisesti saada lasta toimimaan ohjeen mukaisesti vaan tilanteissa lapsen oma motivaatio oikeasuuntaiseen toimintaan pitäisi saada herätettyä. Hyvä vuorovaikutus myös vahvistaa lapsen minäkuvaa ja itsetuntoa, mikä taas tukee lapsen kehitystä.

Sinkkosen mukaan aidon vuorovaikutuksen saamiseksi välittämisen kokemuksen saamiseksi aikuisella tulee olla aikaa pysähtyä ja kuunnella lasta. Kuulluksi tuleminen ei ole itsestänselvyyttä lapsen näkökulmasta. Sinkkonen kirjoittaa kirjassaan ”Kiintymyssuhteet elämänkaareissa”, että sijoitetut lapset tyypillisesti janoavat aikuisen huomiota, koska ovat jääneet sitä vaille. Vuorovaikutustaitojen harjoittaminen ja kehittäminen sijaishuollossa on merkittävä osa arjen työssä. Vuorovaikutustaitojen harjoittaminen ei ole ydinfysiikkaa, mutta vaatii työntekijältä myötätuntoa, kuulemistä, kohtaamista ja ymmärtämistä. On tärkeää, että vuorovaikutustaitoja rakennetaan myönteisellä ja rakentavalla otteella. Myönteisiä ja kannustavia tapoja kehittää vuorovaikutustaitoja ovat esimerkiksi rohkaisu ja kannustaminen, tarkkaavainen läsnäolo, myönteinen, mutta realistinen palaute, tuki ja kuunteleminen, myötätunto ja huomioiminen sekä ilahduttaminen. Rakentava vuorovaikutus ei vaadi suuria tekoja, vaan kyse on nimenomaan arjen kanssakäymisestä sekä pienistä, mutta rohkaisevista eleistä ja tukevassa ilmaisussa. (Mieli Ry, 2021). Sijoitetut lapset tarvitsevat paljon opastusta oppiakseen huolehtimaan itsestään, asioista ja omaisuudestaan. Kun oppimista ei ole tapahtunut ajallaan, taitoja on myöhemmin opeteltava. Asioita tulisi opetella yksi tai muutama asia kerrallaan, jokaisen omassa tahdissa. On hyvä muistaa, että oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa ja on siedettävä myös se, ettei oppimista koko ajan tapahdu. Lapset tarvitsevat toistoja ja muistuttelua.

Vaikka varhaisella vuorovaikutuksella onkin suuri painoarvo ihmisen kasvuun ja kehitykseen, eivät puutteelliset vuorovaikutustaidot leimaa koko loppuelämää, jos niiden kanssa työskennellään. Vuorovaikutustaitojen oppiminen, kasvu ja kehittyminen ovat aina mahdollista, niin sanottua elinikäistä oppimista. Myös empatiaa pystyy kehittämään ja harjoittelemaan kaikissa ihmissuhteissa. Tärkeintä on tämän tiedostaminen ja sitä kautta sen prosessointi. Tämän muistaminen luo myös työntekijöille toivoa ja motivaatiota työskennellessään traumatisoituneiden lasten kanssa. (Mieli Ry, 2021).

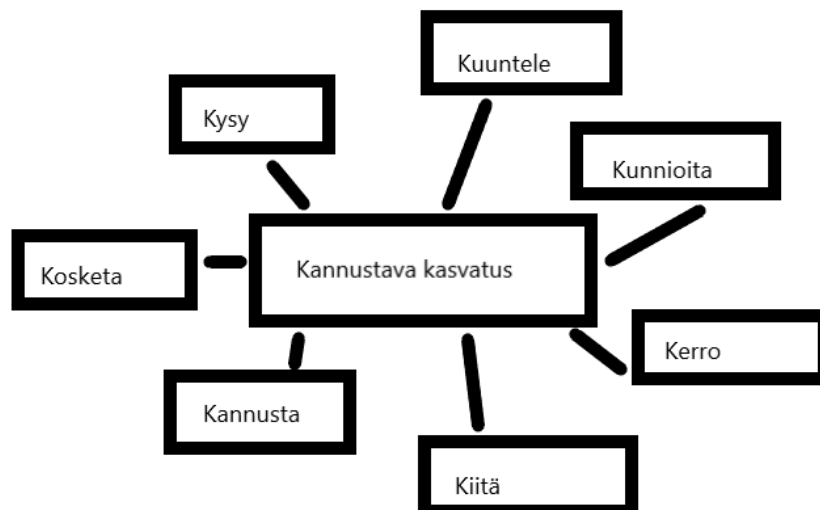
3.4 Kannustava kasvatus

Maailma on moniarvoinen, muuttuva ja täynnä tietoa. Itseään tulee kehittää, uudistaa ja vahvuudet täytyy tunnustaa. Kasvatus peilaa aina yhteiskunnan ja ympäristön arvoja sekä tähtää hyvään ihmisyyteen.

Lapsille tulee antaa eväitä pärjätä maailmassa; itsen ja omaan arviointikykyyn pitää luottaa, omaa osaamista arvostaa ja vahvuuksia pitää uskaltaa tuoda esille. Sosiaaliset taidot ovat kuitenkin avainasemassa; kaikki on ihmisten välistä toimintaa, vaikka se olisikin virtuaalisesti tapahtuvaa. Lapsuudessa opitaan vuorovaikutustaidot. Vuorovaikutustaitoja voi ja pystyy aina kehittämään. Kannustava kasvatustyyli pohjautuu lapsen oikeuksien sopimukseen, mentalisaatio-teoriaan, kannustavaan vuorovaikutukseen sekä positiiviseen pedagogiikkaan. Sillä pyritään purkamaan autoritaarista kasvatustyyliä ja edistää tasa-arvoisia ihmissuhteita sekä hyvää vuorovaikutusta. (Pastila, 2017).

On kuitenkin olemassa peruseriaatteita, joita noudattamalla pääsee pitkälle. Ensi- ja turvakotien liitto on julkaissut kannustavan kasvatuksen nelikentän, jossa painopiste on ohjauksessa ja kosketuksessa, hyvässä hoidossa, läsnäolossa ja kohtaamisessa ja kannustavassa suhteessa. Kannustavassa kasvatuksessa lapsi kohdataan lempeästi; ollaan uteliaita ja rakennetaan yhteyttä sekä ollaan empaattisia. Aikuinen ymmärtää vastuunsa ja velvollisuutensa sekä pyrkii vastaamaan lapsen tarpeisiin tarkoituksenmukaisesti. Lapsi tarvitsee turvallisia, lämpimiä ja myönteisiä ihmissuhteita. Tutkimusten mukaan pitkäaikaisella ja voimakkaalla stressillä, jossa aikuinen jatkuvasti ohittaa lapsen tai arvostelee, on vaikutus lapsen aivojen kehittymiseen. Kannustava kasvatustyyli vahvistaa avointa, tietoista ja kiinnostunutta suhdetta lapseen, lapsi kokee olevansa hyväksytty ja kyvykäs. Hän uskaltaa kokeilla ja harjoitella eri asioita ja vaikka ajoittain epäonnistuisikin, hän tietää saavansa tarvittaessa apua. Lapsen ei tarvitse mielistellä, suorittaa tai peittää tunteitaan, vaan hän kokee olevansa rakastettu juuri sellaisena kuin on. (Matikka J. 2020, 145-148.) Lapsen kohtaaminen onkin yksi tärkeä elementti arjen työssä - lapsi tarvitsee aitoa kohtaamista, aikaa ja luottamusta. Kohtaamisen merkitystä ei voi väheksyä. Lapsi peilaa itseään sitä kautta ja perustaa minäkuvaansa sitä kautta.

Kuvio 2. Kannustavan kasvatustyylin elementit (Matikka, J. 2020).

Myönteinen kasvatustoiminta, niin että siitä on hyötyä, on mahdollista vain, jos lapsella on riittävä turvallisuuden tunne. Turvallisuuden tunteella on suuri vaikutus lapsen hyvinvointiin, mitä turvallisempi olo sitä paremmin lapsi pystyy käyttämään voimavarojaan paremmin eri toimintoihin. Lastensuojelussa kasvattajalla on vastuu luoda lapselle sellainen kasvu- ja oppimisympäristö, jossa lapsi pystyy suuntaamaan voimavaransa odotettuun toimintaan.

Monet tekijät vaikuttavat lapsen kasvuun ja kehitykseen. Omaohjaajatyö vaatii siis paljon tietoperustaa lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyen, jotta pystytään toteuttamaan mahdollisimman vaikuttavaa työskentelyä. On tärkeää, että sijaishuoltopaikoissa kiinnitetään huomioita kouluttautumiseen, ja sitä kautta laadun ylläpitämiseen ja kehittämiseen.

4 OMAOHJAAJUUS SIJAISHUOLLOSSA

4.1 Omaohjaajatyö

Lastensuojelulaitoksissa käytetään omaohjaajuutta yhtenä työmenetelmänä, jonka tarkoituksena on vastata lapsen yksilöllisiin tarpeisiin. Omaohjaajuudelle on olemassa eri termejä, kuten omahoitaja, mutta Pienryhmäkoti Villa Sankassa käytetään termiä omaohjaaja. Omaohjaajatyö on lapsen asioiden hoitamista, lapsen kasvun ja kehityksen tukemista ja huolehtimista, mutta myös rajojen asettamista. Omaohjaaja on kasvattaja, jonka tehtäviin kuuluu myös asettaa rajat lapsen myönteisen kasvun ja kehityksen tueksi ja turvaksi.

Omaohjaajan rooli kasvattajana onkin tärkeä ja merkityksellinen, ja se onkin parhaimmillaan ainutlaatuinen ihmissuhde niin ohjaajan kuin lapsen näkökulmasta. Omaohjaaja voitaisiin lyhyesti määritellä turvallisena aikuisena olemista lapsen rinnalla kulkien.

Yleiseen käytäntöön sijaishuoltopaikoissa kuuluu, että kun lapsi sijoitetaan, hänelle nimetään omaohjaaja. Omaohjaaja on sijaishuoltopaikan työntekijä, joka on päävastuussa lapsen asioista. Omaohjaaja on valittu lapselle yleensä jo etukäteen ennen lapsen saapumista, lapsi ei voi eikä saa itse valita omaohjaajaa. Teoriassa omaohjaaja auttaa lasta kotiutumaan laitokseen sekä luo kokonaiskuvan lapsen nykytilanteesta, aiemmasta elämästä ja kasvuympäristöstä. Omaohjaaja huolehtii myös yhteydenpidosta lapsen verkostoihin. (THL 2021.)

Omaohjaaja kulkee lapsen rinnalla auttajana, tukijana ja kuuntelijana samalla hoitaen lapseen liittyvät käytännön asiat kouluasioista perheen yhteydenpitoon. Kaikki edellä mainitut vaikuttavat arjen sujuvuuteen, mutta sen taustalla on myös psykologinen merkitys. Lapsi tiedostaa, että joku on häntä varten hoitamassa ja huolehtimassa hänen asioistaan, ja pitää hänet mielessä koko ajan.

Parhaimmillaan omaohjaaja tuntee lapsen, on herkkä lapsen viesteille ja huomaa millaista tukea lapsi tarvitsee tai kaipaa. Omaohjaaja on kiinnostunut lapsesta ja hänen elämäänsä kuuluvista asioista. Jokaisella lapsella on tarve tulla hyväksytyksi ja rakastetuksi juuri sellaisena, kun on. Lapsi kaipaa myös aikuisen läsnäoloa ja huomiota. Lapselle on tärkeää tehdä ihan arkisia asioita yhdessä aikuisen kanssa. Rajojen asettaminen luo turvaa, lapsi tietää silloin mitä saa ja mitä ei saa tehdä. Olennaista on, että lapsen tunteenpurkauksetkin kestetään ja lapsi huomaa, ettei aikuinen häviä mihinkään. (Korhonen 2012, 39-45.)

4.2 Omaohjaajatyön tarkoitus ja tavoitteet

Omaohjaajatyön tavoitteena ja tarkoituksena on tarjota korjaavia kokemuksia tarjoava, luottamuksellinen vuorovaikutussuhde. Sen tarkoituksena on pyrkiä kuntouttamaan ja eheyttämään lasta, joka on sijaishuoltopaikkaan saapuessaan saattanut kokea laiminlyöntiä ja turvattomuuden tunnetta kotioloissaan. (Timonen-Kallio, Yliruka, Närhi, 2017).

Omaohjaajatyössä pitkäjänteisyys on tärkeää juuri kiintymyssuhdeteorian näkökulmasta. Omaohjaaja on jälleen uusi ihmissuhde lapsen elämässä, ja lapsi käyttäytyy häntä kohtaan aiemmin oppimilla tavoilla. Turvattomasti kiintyneet lapset ovat tottuneet pärjäämään yksin ja epäluulo suhteessa toisiin on suuri. Usein sijoitetut lapset ovat tarvitsevia, mutta he välttelevät tarvitsevuutta, koska he ovat oppineet siihen, että aikuisen hoiva ja läsnäolo on epävarmaa. (Hänninen 2016, 76.) He ovat usein epäluuloisia toisia kohtaan, ja tämä luo haastetta omaohjaajan työhön luottamussuhteen luomiseksi. Turvattomasti kiintyneiden lasten kohdalla sijaishuoltopaikoissa ensimmäinen askel onkin luoda arjen ympäristö ja struktuuri turvallisiksi ja ennakoitavaksi. Opinnäytetyömme tuotoksessa, ”Olla jonkun oma”-oppaassa annetaan pilkotusti välineitä juuri turvallisen arjen luomisen tueksi. Struktuuri on tärkeä osa ennakoitavuutta, ja näin ollen se tukee kiintymyssuhteen luomista. On tärkeä muistaa, että omaohjaaja on todennäköisesti lastenkodin tärkein aikuinen sijoitetulle lapselle. Parhaimmassa tapauksessa lapsen ja omaohjaajan välille syntyy turvallinen kiintymyssuhde. Jotta voi syntyä turvallinen kiintymyssuhde, edellyttää se aikuisen saatavilla oloa, ennakoitavuutta, rehellisyyttä ja tunteiden näyttämistä sekä niihin vastaamista. (Sinkkonen 2013, 7-9.)

Sosiaali- ja terveysministeriö on laatinut hallitusohjelmataavoitteet mielenterveyden edistämiseksi vuosille 2019-2030, joissa keskeisempinä asioina mielen hyvinvoinnin edistämiseksi nousee ennaltaehkäisevä työ ja sitä kautta erilaiset palvelujärjestelmät, joissa eri sosiaalipalveluiden osa-alueita on nostettu esiin. Konkreettisten ja laajojen kokonaisuuksien lisäksi koemme, että lasten mielenterveystyön tavoitteena olisi hyvä olla reflektiokyvyn paraneminen ennaltaehkäisevän työn ja hyvinvoinnin lisäämisen tukena, sillä sen ansiosta ihminen ymmärtää omia ja toisen ihmisen psyykkisiä toimintoja, niiden lainalaisuutta sekä vastavuoroisuutta; ihminen käsittää, että oman ja toisen ihmisen mieli

ovat erillisiä. Se vaatii hyväksynnän epävarmuudelle, jolloin ei voi tietää toisen ajatuksia, jos ei ole itse kiinnostunut ottamaan niistä selvää. Omaohjaajan tärkeä tehtävä on puhua ääneen myös niitä asioita, mitä yleensä pohditaan omassa mielessä ja mistä useammin vaikenee, kun ottaa puheeksi. Kun omaohjaaja ajattelee ääneen ja tuo eri näkökulmia esille sekä esittää hypoteeseja, se auttaa lasta havainnollistamaan mielen toimintaa. Tämä edesauttaa juuri reflektiokyvyn oppimista ja sitä kautta vaikuttaa sosiaalisiin taitoihin. Lapsi saattaa aluksi pystyä ottamaan vain pieniä hetkiä vastaan yhteistä pohdiskelua ennen kuin tunnemyllerrys ottaa vallan. Luottamuksen lisääntyessä sietokykykin paranee. Tämä edesauttaa käsittelemään asioita yhä enemmän sanallisesti. Kokemus auttaa ymmärtämään ja sietämään hajanaisen tai hämmentyneen lapsen ajatusten katkelmallisuutta tai epäjohdonmukaisuutta. Tunteita ja vastatunteita herää omaohjaaja-suhteessa. On hyvä kuitenkin muistaa, ettei ole tarve kiirehtiä tietämään tai tulkitsemaan liian aikaisin asioita. Omaohjaajasuhde on dialogi; se lähenee ja loittonee, sisältää onnistumisen mutta toisaalta taas turhautumisen kokemuksia. (Timonen-Kallio, Ylirukka, Närhi, 2017).

4.3 Omaohjaajan rooli

Omaohjaajan rooli on tärkeä ja siihen kohdistuu monenlaisia paineita. Välillä hän on tärkein ja paras työntekijä lapsen mielestä, mutta todennäköisesti useammin hän saa kuulla olevansa paikan epämiellyttävän tai inhottavan ohjaaja ja lapsi haluaa vaihtaa omaohjaajaa. Tämä saattaa johtua ilmiöstä, jota kutsutaan nimellä transferenssi. Tässä ilmiössä uuteen ihmissuhteeseen siirtyy aiemmista suhteista olevia tunteita ja niihin reagoidaan niin kuin aikaisemmin. (Sinkkonen, 2018, 309-310).

Ammatillisuuteen kuuluu, että omaohjaajan tiedostaa omat vahvuutensa ja myös ne alueet, joissa olisi hyvä vielä itseään kehittää. Omaohjaajan olisi osattava kuulostella ja sietää vastatransferenssitunteita, joita lapsi saattaa herättää. On tutkittu, että mitä vaikeammin häiriintyneestä lapsesta on kysymys, sitä enemmän hän todennäköisesti menee omaohjaajan ”ihon alle”. Omaohjaaja voi myös kokea somaattisia vastareaktioita tai fysiologisia tuntemuksia. Työryhmässä on tärkeä tiedostaa lapsen käyttäytymiseen liittyvät vaiheet, jotta käyttäytyminen ei luo eripuraa työryhmän sisälle. Kun työryhmä tiedostaa tämän, eikä anna sen vaikuttaa työskentelyyn, se parhaimmillaan eheyttää ja auttaa lasta integroitumaan. (Sinkkonen, 2018, 308-309.)

Omaohjaajan yksityisyyden suojaaminen ei ole aukotonta lastensuojelussa. Toinen omaohjaaja jakaa enemmän kuin toinen omasta elämästään. Jos lapsi kyselee paljon esimerkiksi omaohjaajan yksityiselämästä, on tärkeää saada selville lapsen ajatukset asian suhteen ja mitkä ovat hänen tarkoituksensa tiedon saamiselle.

Sen sijaan, että selittäisi lapselle yksityiselämäänsä liittyviä asioita esimerkiksi omista perhesuhteistaan, voi tiedustella miksi lapsi haluaa tietää asiasta; onko lapsen tarkoitus selvittää oma asemansa omaohjaajan elämässä. (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil, 2015, 241-246.)

Omaohjaajan tehtävä sijaishuollossa ei aina ole helppoa, mutta tutkittu tieto ja sen ymmärtäminen helpottavat omaohjaajan tehtävää heidän työskennellessä traumatisoituneiden lasten parissa. Sen lisäksi, että omaohjaaja huolehtii lapsen arjen toimivuudesta sekä hoitaa muun muassa lapseen liittyvän verkoston kanssa työskentelyn, hän toimii myös erilaisten tunnetilojen vastaanottajana ja pyrkii tarjoamaan korjaavia kokemuksia tuottavan vuorovaikutussuhteen. Omaohjaaja toimii ikään kuin tunnesäätelyn ja vastavuoroisuuden sekä luottamuksen opettajana ja turvallisuuden tuojana tiedostaen lapsen traumat, niihin kohdistuvat toimintamallit ja mahdolliset negatiiviset tuntemukset. (Sinkkonen, 2018, 311-315).

Omaohjaajatyötä kannattaa pohtia tiimissä roolikarttatyöskentelyn avulla. Ensimmäisenä määritellään omaohjaajatyön tärkeimmät roolit, eli mitkä asiat ovat tärkeimpiä omaohjaajatyössä. On hyvä pohtia sekä lapsen että omaohjaajan näkökulmasta asioita, unohtamatta kuitenkaan lapsen ja vanhempien välistä suhdetta. On tyypillistä, että lapsi ihannoii vanhempiaan, ja omaohjaajan on tiedostettava, että vanhempiin kohdistuva asia tai arviointi voi osua aina lapsen omaan itsetuntoon (Sinkkonen, 2018, 314-315). Siksi omaohjaajan on aina tärkeä asettaa kysymykset ja pohdinnat muistaen aina lapsen kokemuksen omista vanhemmistaan. Kun lapselle nimetään oma aikuinen, se itsessään saattaa herättää lapsessa kokemukset laiminlyönnistä ja kaltoinkohtelusta. Lapsi on saattanut kokea tulleen hylätyksi, ja pelko yksinjäädästä ja hylätyksi tulemisesta uudestaan kumpuaa suoraan varhaisen vuorovaikutussuhteen turvattomuudesta. Yleensä turvattomien lasten pelko ja ahdistus hylätyksi tulemisesta helpottaa vasta silloin, kun he ovat saaneet tarpeeksi kokemusta siitä, että sijaishuoltoaikeiden aikuinen tai sijaishuoltopaikka ei katoa mihinkään. (Hänninen 2016, 77.) Sijaishuoltopaikassa tämän ilmiön ymmärtäminen on tärkeää. Lapsi saattaa ikään kuin testata aikuista, ja pahimmassa tapauksessa ollaan umpikujassa. Omaohjaaja saattaa uupua ja lapsi näkee omaohjaajan turhana ja kelvottomana. Tämän seurauksena saattaa olla tunnekylläisyys suhtautuminen lapseen, joka taas ei palvele lapsen kuntoutumista tai pitkäjänteistä ja tavoitteellista työskentelyä. (Sinkkonen, 2018, 310-311.) Työryhmän ja esihenkilön tuki ovatkin tärkeitä elementtejä omaohjaajatyöskentelyssä hyvän työnohjauksen lisäksi.

4.4 Menetelmät omaohjaajatyön tukena

Menetelmät ovat monimuotoinen käsite lastensuojelussa. Ne voivat pitää sisällään erilaisia palveluita, toimenpiteitä ja toimintatapoja. Pääpaino menetelmissä voi olla puheeseen,

kielellisyyteen, kirjoittamiseen, musiikkiin, kuvalliseen ilmaisuun tai draamaan perustuvia. Menetelmä on väline, jolla pyritään pääsemään tiettyyn tavoitteeseen. Ne voivat selkeyttää tilannetta ja yleensä toimivat apuvälineenä esimerkiksi vaikeiden asioiden esille ottamisessa. Menetelmät mahdollistavat yksilöllisyyden sekä kokonaisvaltaisen työskentelyn, kun rakennetaan esimerkiksi lapsen arkea. (Bardy, 2013.)

Lapsen hoidossa käytetään useita menetelmiä. Menetelmien tarkoitus on hyvinvoinnin lisääminen ja asioiden työskentely eri keinoin. Menetelmiä voidaan kuvata mielenterveyttä vahvistavaksi toiminnaksi, joka taas toimii myös ennaltaehkäisevänä työnä. (Erkko, Hannukkala, 2013, 12-15). Toiminnallisuus on todettu hyväksi tavaksi työskennellä lasten kanssa. Toiminnalliset työskentelyt vahvistavat itseilmaisua ja tunteiden sanottamista sekä toisten huomioon ottamista. (Erkko, Hannukkala, 19-20.) Seikkailu-, toimintaelämykset ja kokemukset auttavat lasta kuntoutumisessa, ja niiden kautta päästään käsittelemään vaikeitakin tunne-elämä ongelmia. Jokaiselle lapselle pyritään löytämään arkeen hänelle mieluisia asioita, kuten harrastusmahdollisuus. Yksilökohtainen harrastusmahdollisuus on tärkeää lapsen hoidon ja kuntoutumisen näkökulmasta.

Työntekijän on tärkeä tietää eri taustateorioista ja menetelmistä, koska niillä on suuri merkitys vuorovaikutuksessa. Työntekijältä edellytetään kykyä tarkastella asioita eri näkökulmista sekä uskallusta luopua omista käsityksistä silloin, kun on tarve. Kohtaamisessa on tärkeää antaa tilaa ja vaihtelevuutta. Kyky kohdata ihminen on avainasemassa. Kiireetön aika, avoimuus ja rehellisyys ja aito hyväksyminen luo mahdollisuuksia keskusteluille ja vaikeiden asioidenkin jakamiselle. (Erkko, Hannukkala, 2013, 61.) Työntekijän vastuulla on perehtyä hyvin niihin menetelmiin, joita käyttää. Työntekijän tehtävänä on toimia kanssareflektijana, kysymysten asettelijana ja havainnoijana. Parhaimmillaan menetelmien avulla virhetulkinnat vähenevät, tarpeet tulee kohdatuksi ja niiden kautta voidaan saada eri näkökulmia asioihin. Mikään menetelmä ei kuitenkaan yksin ole vastaus mihinkään, vaan niitä voidaan käyttää työskentelyn apuvälineenä. Eri menetelmiä käytettäessä pitää pohtia menetelmän käytön hyödyt. Menetelmää valittaessa täytyy huomioida taustateoria, vahvuudet ja mahdolliset katvealueet, mitä seurauksia menetelmän käytöllä on ja tarvitseeko tehdä joitain ennakkovalmisteluja. Palaute ja jälkipuinti ovat isossa roolissa, kun menetelmiä käytetään. (Bardy 2009, 76-88.) Vastavuoroisuus on tärkeää, se antaa tilaa myös yllätyksille ja kaoottisuudelle tarvittaessa. Vastavuoroisuus edellyttää luottamusta ja turvallisuuden tunnetta; aikuinen tuntee lapsen ja työskentelytavat ja lapsi taas tietää rutiinit ja aikuisen toimintatyylin.

4.5 Omaohjaajatyö Pienryhmäkoti Villa Sankassa

Lapsen elämä on kokonaisuus, kaikki tapahtuvat ja vaiheet liittyvät toisiinsa. Kun toiminta on strukturoitua, auttaa se lasta jäsentämään kokemuksia ja tunteita sekä suuntaamaan kohti

tulevaisuutta. Pienryhmäkoti Villa Sankassa pyritään luomaan arjesta mahdollisimman kodinomaista, turvallista ja kuntouttavaa. Jokaisella sijaishuoltopaikalla on omat arvot, jotka työtä ohjaavat. Pienryhmäkoti Villa Sankan arvoja ovat turvallisuus, osallisuus, yksilöllisyys, tasa-arvoisuus ja luottamus. Arvojen lisäksi Villa Sankan toimintaa ohjaa lait ja säädökset.

Lastenkodit voivat profiloitua eri tavoin; niissä voi olla omia erityisosaamisalueita, kuten esimerkiksi psyykkisesti oireilevat lapset tai kätöshäiriöiset lapset. Pienryhmäkoti Villa Sanka on perustason sijaishuoltopaikka. Ennen lapsen sijoittamista on tärkeää tutkia ja tutustua eri lastenkoteihin, jotta lapselle löydetään tarpeitaan vastaava sijoituspaikka.

Pienryhmäkoti Villa Sankassa arki koostuu tavallisista asioista. Päivärytmi pyritään pitämään säännöllisenä ja rutiininomaisena. Se tuo lasten elämään ennustettavuutta, ja ennakoitavuus luo turvallisuutta sekä tunnetta siitä, että elämä on hallinnassa. (STM). Arkeen kuuluu säännölliset ruokailut, koulu, harrastukset, leikit, ulkoilu ja nukkuminen. Villa Sankassa pidetään myös kotipäiviä tai koti-iltoja, jolloin kaikki asukkaat ovat paikalla. Tarkoitus on puuhastella yhdessä ja lisätä lasten tunnetta osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä sekä vahvistaa yhteenkuuluvuutta ja yhteishenkeä. Näiden arkisten asioiden opetteluun voi mennä aikaa, ja se voi vaatia resursseja, kun kysymyksessä on sijoitettu lapsi. Lapsen kiinnittymiseen on hyvä kiinnittää huomiota. Jos lapsi kokee, ettei kuulu mihinkään, on hänen vaikea kiinnittyä. (Viitikko, 2019). Lasta kuuntelemalla hänelle osoitetaan, että hän on tärkeä ja hänestä välitetään. Turvallisuudentunteen vahvistuminen on suuri tavoite ja siihen vaikuttaa lohtu, aika ja läsnäolo. Siksi on tärkeää, että lapsen tullessa sijaishuoltopaikkaan, on työntekijöille aikaa hänelle. Tottuminen uuteen ympäristöön sekä uusiin ihmisiin, niin aikuisiin kuin lapsiin, vaatii lapselta sopeutumiskykyä. Kärsivällisyyttä kysytään kaikilta ja vähitellen syntyy varmuus ja luottamussuhde.

Pienryhmäkoti Villa Sankassa omaohjaajatyö on suuressa roolissa arjen työssä.

Omaohjaajatyöstä pyritään tekemään eri menetelmien ja reflektoidun työtteen kautta mahdollisimman vaikuttavaa. Pienryhmäkoti Villa Sankassa omaohjaajatyöskentelyyn pyritään viikoittain. Omaohjaaja-toiminta sisältää paljon käytännön pieniä prosesseja, mutta sen tärkein tehtävä on luottamussuhteen syntyminen lapsen ja ohjaajan välille, korjaavien ja eheyttävien kokemusten tarjoaminen sekä turvallisen aikuisen läsnäolon tarjoaminen ja aito kiinnostus lasta ja lapsen asioita kohtaan. Omaohjaajan työtä selkeyttää rakenteet ja raamit, struktuuri. Näin ollen pystytään tekemään entistä laadukkaampaa ja tavoitteellista omaohjaajatyötä. Pienryhmäkoti Villa Sankassa toimitaan omaohjaajapareina. Työjärjestys pyritään pitämään tasa-arvoisena. Omaohjaajia kannustetaan keskustelemaan ja jakamaan töitä keskenään liittyen lapsen hoitoon ja kasvatukseen.

Pienryhmäkoti Villa Sankassa omaohjaajatyöskentely koostuu arjen kohtaamisesta ja läsnäolosta, kuuntelusta ja tukemisesta sekä arjen pienistä ja isoista asioista.

Näiden lisäksi omaohjaajat voivat viedä lapsia erilaisille retkille tai tapahtumiin. Nämä spesiaalimmat, yhteiset retket ja reissut ovat lapsille merkityksellisiä ja tärkeitä. On tärkeää, että lapsi kokee elämyksiä juuri omaohjaajansa kanssa. Tämä vahvistaa luottamussuhdetta sekä kiintymystä omaohjaajan ja lapsen välillä ja tuo lapselle tunnetta erityisyydestä.

Pienryhmäkoti Villa Sankassa lapselle nimetään omaohjaajapari jo ennen kuin lapsi muuttaa sijaishuoltopaikkaan. Villa Sankassa pyritään siihen, että omaohjaaja on paikalla, kun lapsi tulee tutustumaan paikkaan. Näin ollen lapsi tapaa heti omaohjaajansa, ja työskentely käynnistyy alkumetreiltä lähtien.

Tutustumiskäynnillä pyritään saamaan tietoon lapseen liittyviä olennaisia asioita kuten perhesuhteet, kaverisuhteet, mielenkiinnon kohteet ja muut hänelle tärkeitä asiat. Jo ennen sijoitusta lastenkotiin on yleensä tullut tietoja esimerkiksi lapsen haasteista ja koulunkäyntiin liittyvistä asioista. Lapsi itse saa kuitenkin mahdollisuuden kertoa halutessaan näistä asioista omaohjaajalleen jo heti tutustumiskäynnillä. Tämä lisää osallisuuden ja kuulluksi tulon tunnetta.

Pienryhmäkoti Villa Sankassa lapsen huone laitetaan valmiiksi ennen lapsen virallista muuttoa. Huoneen sisustuksessa on pyritty huomioimaan esimerkiksi lapsen väritoiveet, jos ne ovat tiedossa. Sänky on pedattu valmiiksi ja Villa Sankassa lapsi toivotetaan tervetulleeksi esimerkiksi askartelemalla tervetuloa-kortti huoneeseen odottamaan. Lapsen tulo on myös huomioitu yhteisissä tiloissa muun muassa nimikoimalla vessaan pyyhkeelle oma paikka. Lapset ovat kertoneet, että nämä pieniltä kuulostavat teot ovat lisänneet tunnetta, että lapsi on odotettu. Villa Sankassa ajatellaan, että lapsen kotiutuminen ja asettuminen paikkaan lähtevät helpommin liikkeelle, kun lapsi kokee olevansa odotettu ja toivottu ja hänen asioitaan esimerkiksi huoneen sisustuksen suhteen on kuultu.

Lapsen muuttaessa Pienryhmäkoti Villa Sankaan, omaohjaajat selvittävät lapseen liittyvät oleelliset asiat kuten läheisverkoston, hoitavan tahon, koulupaikan ja mahdolliset harrastukset ja muut kiinnostuksen kohteet. On tärkeää, että perustiedot ovat selvillä ja informaatio tuodaan esille myös työryhmään. Harrastusten etsiminen, niihin kannustaminen ja niissä tukeminen ovat tärkeä osa omaohjaajan tehtävää. Harrastaminen lisää osallisuutta, onnistumisen kokemuksia ja voi tuoda elinikäisiä ystäviä, eli harrastamisella on positiivinen vaikutus myös sosiaalisiin suhteisiin ja taitoihin. (Haanpää, 2019).

Omaohjaaja/omaohjaajat osallistuvat lapsen palaveriin yhdessä esihenkilön kanssa. Omaohjaajat pitävät myös yhteyttä perheeseen sekä pitävät perheen sekä sosiaalityöntekijän ajan tasalla lapsen asioissa. Omaohjaajat kirjoittavat joka kuukausi yhteenvedon lapsen arjesta, joka lähetetään sekä vanhemmille että sosiaalityöntekijälle.

Verkostotyö on Villa Sankassa suuressa roolissa. On tärkeää, että vanhemmat kokevat kuuluvansa ja olevansa osallisena lapsen arjessa, vaikka lapsi onkin sijoitettu muualle. Myös lapselle on tärkeää huomata, että sijaishuoltopaikka ja vanhemmat tekevät yhteistyötä ja yhdessä pyrkivät pääsemään asioissa eteenpäin. Näin ollen myös perheen kuntoutumisprosessi lähtee paremmin käyntiin.

Kun lapsi on ”kotiutunut” Villa Sankaan ja on tullut tutuksi, niin alkaa työskentelyvaihe. Tässä kohtaa lapsi tietää jo talon säännöt ja käytännöt, ehkäpä kokeilee vähän rajoja ja testailee ohjaajia. Ohjaajilla on selkeä, yhtenäinen linja ja sovitusta asioista pidetään kiinni. Työskentelyvaiheessa lapsen kanssa vietetään aikaa, pureudutaan ongelmiin ja ollaan kiinnostuneita hänen asioistaan. Pyritään tekemään niin kutsuttuja korjausliikkeitä tai muutoksia lasta motivoiden. Lapselta kysellään paljon ja osoitetaan, että halutaan olla tietoisia siitä, missä lapsi liikkuu ja kenen kanssa. Lasta kannustetaan koulunkäynnissä ja keskustellaan sen tärkeydestä. Lasta kannustetaan ja annetaan positiivista palautetta. Joskus lapsen voi olla haastava ottaa minkäänlaista itseään kohdistuvaa palautetta vastaan, mutta pitkäjänteisyys tämänkin opettelussa tuottaa tulosta. Lapsen kanssa opetellaan yhdessä uusia asioita turvallisessa ympäristössä. Lasta tuetaan ja annetaan hänelle onnistumisen kokemuksia. Lapsen verkostoihin pidetään tiiviisti yhteyttä. Vanhempien kanssa ollaan viikoittain tekemisissä ja vähintään kerran viikossa vanhemmille informoidaan lapsen kuulumiset. Sosiaalityöntekijä pidetään aina ajan tasalla lapsen asioista ja kiireelliset asiat konsultoidaan välittömästi.

Kun lapsen kanssa on työskentelyvaihetta jatkettu tarpeeksi pitkään, muutoksia alkaa yleensä tapahtua. Lapsi huomaa pikkuhiljaa, että hänellä on turvalliset rajat ja välittävä ympäristö. Lapselle tulee näkyväksi, että hänestä ja hänen tekemisistään ollaan aidosti kiinnostuneita, hänestä välitetään. Lapsi alkaa ymmärtämään oman panostuksena ja tekojensa arvon ja hän huomaa yhteistyön merkityksen. Lapsi saattaa alkaa tuomaan seesteisemmän puolen itsestään esille, mutta tämä kuitenkin edellyttää vahvaa luottamussuhdetta omaohjaajaan. Lapsen kanssa voidaan syventää työskentelyä eri menetelmin. Villa Sankassa niitä ovat muun muassa elämäntarinallinen työskentely, ART-työskentely, Silta-työskentely, tunnelukkotyöskentely, neuropsykiatrinen työskentely ja itsenäistymistyöskentely. Lapselle tehdään koko Villa Sankassa olo ajan omaa kansiota; ”Aikani Villa Sankassa”. Tähän kansioon lapsi saa kerätä itselleen mieluisia muistoja ja valokuvia ajasta Villa Sankassa. Tätä kansiota tehdään yhdessä omaohjaajan kanssa.

Sijoitusvaiheen lopussa lapsi muuttaa pois Villa Sankasta, joko takaisin kotiin tai omaan asuntoon, iän sen jo salliessa. Lapsen kanssa käydään läpi hänen tarinaansa ennen lähtöä, muistellaan yhteistä aikaa. Villa Sankassa lapselle kerrotaan sijoituksen loppumisesta, tulevaisuudesta, aikuisuudesta, vastuista, perheen tärkeydestä, hyväksynnästä, omaohjaajatyöskentelyn loppumisesta ja luopumisesta.

Lapsen annetaan käsitellä haluamiaan asioita omassa tahdissaan. Tilan antaminen on tärkeää, kuin myös mahdollisuus keskustella, jos lapsesta siltä tuntuu. Tässä vaiheessa lapsi voi kokea moniakkin erilaisia tunteita ja tuntemuksia, niitä pyritään Villa Sankassa sanoittamaan mahdollisimman hyvin.

Tällä opinnäytetyöllä pyrimme omaohjaajatyöskentelyssä huomiomaan sijoituksen eri vaiheet, lisäämään ymmärrystä sekä antamaan työkaluja henkilökunnalle omaohjaajatyöskentelyyn.

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

5.1 Opinnäytetyön prosessi

Opinnäytetyöprosessi on lähtenyt liikkeelle työelämätahon toiveista ja tarpeista. Pienryhmäkoti Villa Sankan henkilökunta halusi kehittää ja selkeyttää omaohjaajatyöskentelyä. Suunnitelman ja aikataulutuksen jälkeen perehdyimme teorioihin ja käytäntöihin, joita omaohjaajatyöskentelyssä hyödynnetään.

Tämän lisäksi päädyimme opinnäytetyössämme toteuttamaan haastattelun työntekijöille omaohjaajatyöhön liittyen. Haastattelu toteutettiin anonyymisti. Pohdimme haastattelu-kysymyksiä, ja halusimme valita kysymykset siten, että niistä olisi mahdollisimman paljon informaatiota omaohjaajatyöskentelyn kehittämiseksi. Toisaalta kysymyksissä halusimme nostaa esiin myös omaohjaajien oman kokemuksen työskentelystä. Haastattelu-kysymykset jaettiin jokaiselle työntekijälle, ja heille annettiin vastausaikaa noin kaksi viikkoa. Teorian ja haastattelun pohjalta tehtiin opas Pienryhmäkoti Villa Sankaan liittyen omaohjaajatyöhön menetelmänä.

Opinnäytetyössä otamme huomioon eettiset periaatteet, joita ovat muun muassa salassapitovelvollisuus, itsemääräämisoikeus, osallisuus, oikeudenmukaisuus. Opinnäytetyötä ohjaa myös lait, kuten lastensuojelulaki.

Opinnäytetyön arvioinnin suorittaa kolmas osapuoli, jotta arviointi on tasavertainen. Kolmas osapuoli on toisen lastenkodin esihenkilö. Kyseisessä lastenkodissa käytetään myös menetelmänä omaohjaajatyöskentelyä, jolloin aihe on arvioijalle hyvin tuttu.

5.2 Aiheen valinta ja lähtökohdat

Kehittämisaihe nousi työyhteisöstämme, jossa omaohjaajatyöskentely koettiin hyvin tärkeänä aiheena. Omaohjaajatyöhön toivottiin selkeyttä siihen, miten sitä juuri Pienryhmäkoti Villa Sankassa toteutetaan. Pienryhmäkoti Villa Sankassa omaohjaajatyö on suuressa roolissa, mutta toimeksiantaja toivoi konkreettista opasta omaohjaajatyöskentelyyn laadukkaasti.

työskentelyn varmistamiseksi ja ylläpitämiseksi. Toimeksiantaja koki myös tärkeänä yhtenäistää ja asettaa raamit omaohjaajana toimimiselle.

Työyhteisön mahdollisuus kehittämistyöhön nähdään erittäin tärkeänä, joten tätä kautta myös työyhteisö pääsee vaikuttamaan ja kehittämään Pienryhmäkoti Villa Sankan toimintaan entistä vahvemmin. Omaohjaajatyöskentelyn merkitys korostuu sijaishuollossa. Kilpailutuksissa omaohjaajatyöskentelyä pidetään yhtenä laatukriteerinä, eli sen merkitys on suuri. Villa Sankassa omaohjaajatyö näkyy jokapäiväisessä arjessa. Omaohjaajatyöstä keskustellaan ja siihen on luotu ohjeistus perehdytyskansioon.

Työskentelemme molemmat Pienryhmäkoti Villa Sankassa ja työhömmä kuuluu myös toimia omaohjaajana. Omaohjaajatyö aiheena kiinnostaa meitä hyvin paljon ja halusimme kehittää yhteisen toimintamallin, jota jokainen työntekijä voisi jatkossa hyödyntää työssään.

Tutkimuksemme päätimme rajata koskemaan omaohjaajatyöskentelyä sekä sen toimivuutta Pienryhmäkoti Villa Sankan työntekijöiden näkökulmasta. On tärkeää, että työ on tavoitteellista ja konkreettista. Yhteiset raamit työskentelyssä ja yhteneväinen perehdytys kaikille luo tasa-arvoa työntekijöiden välille. Kun tietotaito on yhdenvertainen, luo se myös lapsille mahdollisuuden saada tasa-arvoista ohjausta.

Tärkeintä omaohjaajatyöskentelyssä on luottamuksen syntyminen lapsen ja omaohjaajan välille. Sen merkitys vaikuttaa moneen asiaan, kuten korjaaviin kokemuksiin. Lapsen oikeuksien sopimuksessa korostetaan turvallisuutta. Tämän vuoksi mielestämme tulisi kiinnittää huomiota erityisesti lastensuojelulaitoksissa tai kodin ulkopuolella asuvien lasten hyvinvoinnin varmistamiseen niiden toimesta, jotka vastaavat lasten huolenpidosta. Ohjaajilla tulisi olla selvyyttä, mitä omaohjaajatyö on, mitä se pitää sisällään ja mitä työskentelyllä voidaan saada aikaan. Opinnäytetyössämme pyrimme luomaan yhtenäisen työmuodon tasapuolisen ja laadukkaan työn tueksi.

5.3 Tutkielman luonne ja menetelmät

Opinnäytetyömme on toiminnallinen tutkielma, jossa hyödynnämme haastattelua. Toiminnallinen opinnäytetyö etenee projektille tyypillisellä tavalla ja sen tarkoitus on kehittää toimintaa.

Kuvio 3. Projektin vaiheet (Salonen, K., Eloranta, S., Hautala, T. & Kinos, S. 2017).

Aluksi tunnistetaan tarve toiminnan kehittämiseksi. Kaikilla on ymmärrys kehittämisen kohteesta ja rajata aihe riittävästi. Pohditaan mitä halutaan kehittää ja muuttaa sekä miten haluttuun tavoitteeseen päästäisiin, tässä kohtaa voidaan osallistaa ihmisiä ja näin saada eri näkökulmia asiaan. Alustavasti sovitaan aikataulu minkä pohjalta edetään. (56-59)

Suunnitteluvaiheessa aihe ja kehittämistarve täsmentyy, laaditaan usein myös kirjallisesti suunnitelma josta tulee esille tavoitteet, etenemisvaiheet, toimijat, kehittämismenetelmät sekä arviointi- ja levittämistavat. Tämän suunnitelman pohjalta perehdytään kirjallisuuteen ja tutkimustietoon. (59-61) Toteutusvaihe alkaa heti, kun suunnitelma on valmis ja hyväksytty. Toteutusvaiheessa edetään suunnitelman mukaisesti ja pyritään työskentelemään tavoitteita kohti sekä kohdentamaan asioita mahdollisimman tarkasti. On hyvä muistaa, että suunnitelma saattaa muuttua vielä toteutusvaiheen edetessä. Toteutus vaiheessa kerätään myös palautetta ja kehitetään toimintaa sen avulla. (62-63) Kun kehitetään esimerkiksi toimintaa, niin tulokset/tuotokset kertovat saaduista hyödyistä ja toiminnan muutoksista halutussa asiassa.

Keskeistä on ottaa huomioon hyödyn kohteena olevien henkilöiden näkemykset saaduista tuloksista tai muutoksista. Innovaatiomääritelmän perusteella tuloksen tulee tuottaa aina lisäarvoa esimerkiksi työyhteisölle. Arviointi on tärkeä osa prosessia, sitä voidaan peilata asetettuihin tavoitteisiin ja niiden toteutumiseen. Päättämisen vaiheessa tulee päättää mitä tuloksille tai tuotokselle tehdään, miten sitä voi hyödyntää ja kuinka laajasti. (63-66)

Salonen, K., Eloranta, S., Hautala, T. & Kinos, S. 2017.)

Hankimme tietoa omaohjaajatyöskentelystä haastatteleamalla Pienryhmäkoti Villa Sankan työntekijöitä. Haastattelun kautta saimme hankittua tietoa omaohjaajatyön merkityksestä sekä kehittämistarpeista työhön liittyen. Käytimme haastattelua kehittämismenetelmänä. Haastattelun tarkoituksena oli kerätä kehittämisiongelman keskeiset teemat, joita tutkiessa on tarve käsitellä mahdolliseen ongelmaan vastaamiseksi. Haastattelun tavoitteena on, että jokainen haastateltava voi antaa kaikkiin teemoihin liittyen oman, vapaan kuvauksen. (Vilkkä 2015, 117-124.)

5.4 Tutkielman tulokset ja tulosten analysointi

Haastattelimme kuutta Pienryhmäkoti Villa Sankan työntekijää. Haastattelukysymyksien avulla halusimme selvittää, miten he kokevat omaohjaaja-työskentelyn juuri Pienryhmäkoti Villa Sankassa ja miten se näkyy arjen työssä. Lisäksi halusimme selvittää, mitkä ovat heidän näkökulmastaan kehittämiskohteet Pienryhmäkoti Villa Sankan omaohjaaja-työskentelyssä. Vastaustulosten pohjalta teimme oppaan omaohjaaja-työskentelyyn Pienryhmäkoti Villa Sankaan, jonka tarkoituksena on selkeyttää omaohjaajan roolia sekä antaa välineitä omaohjaaja-työskentelyyn sijoituksen eri vaiheisiin. Kaikki kysymykset olivat avoimia, eli kysymyksiin sai vastata vapaamuotoisesti (Vehkalahti, 2014).

Analysoimme haastatteluja tarkastelemalla saatuja vastauksia. Tulimme tulokseen, että kysymykset olivat selkeitä ja avautuneet vastaajille, sillä jokaiseen kysymykseen oli vastattu, ja vastaukset vaikuttivat vastaavan kysytyyn asiaan. On tärkeää, että on kysytty sisällöllisesti oikeita kysymyksiä kehittämisen onnistumisen tueksi. (Vehkalahti, 2014.)

Tekemämme haastattelun ja niiden tulosten perusteella Pienryhmäkoti Villa Sankan työntekijät kokivat omaohjaajatyöskentelyn tärkeänä osana arkea ja sen olevan isona tukena ohjaustyössä. Omaohjaajatyöskentely on suuri merkitys lapsen kasvun ja kehityksen tukemisessa. Pienryhmäkoti Villa Sankassa toimitaan omaohjaajapareina ja työntekijät kokivat sen toimivan hyvin. Työparilta saadaan tukea ja kannustusta sekä mahdollisuus tarkastella asioita eri näkökulmasta. Haastattelujen perusteella omaohjaajatyöskentelyä on asia, jota voi kehittää jatkuvasti. Työskentelyä voi kehittää niin omaohjaajan kuin omaohjattavankin näkökulmasta. Työntekijöiden kouluttautuminen on tärkeää, jotta osataan ja pystytään vastaamaan lasten moninaiisiin tarpeisiin sekä ongelmiin oikealla tavalla.

Vastauksista nousi esille vahvasti luottamussuhteen merkitys omaohjaajan ja omaohjattavan välillä. Myös suhteen ainutlaatuisuutta nostettiin esille. Vastausten perusteella voidaan sanoa, että jokainen tiedostaa luottamussuhteen syntyminen merkityksen tavoitteelliselle työskentelylle.

“Luoda luottamuksellinen yhteys, jossa annan huolenpitoa, turvallisuutta ja luotettavuutta lapselle kehityksen tueksi.”

“Omaohjaajuus merkitsee minulle ohjaajan ja lapsen luottamuksellista suhdetta, joka on ainutlaatuinen ja syventyy ajan myötä.”

Haastateltavat kokivat vastausten perusteella tärkeäksi lapsen arvostavan ja välittävän kohtaamisen. Myös lapsen kuulluksi tulo koettiin tärkeäksi omaohjaaja-työskentelyssä. Lapsen taustan ymmärtäminen koettiin tärkeänä osana tavoitteellista omaohjaaja-työskentelyä.

Haastatellut kokivat lähes poikkeuksetta, että suhteen luomisen kannalta tieto ja ymmärrys lapsen traumaista helpottavat sen luomista.

“Kuuntelee lasta ja antaa lapselle mahdollisuuksia tulla kuulluksi.”

“Saada lapselle turvallisuuden kokemus. Saada lapselle tunne tulla kuulluksi, nähdyksi ja arvokkaaksi.”

“Ymmärrys lapsen taustan, eli trauman merkityksestä auttaa luomaan turvallista suhdetta.”

Omaohjaajatyöskentelyssä haastateltavat kokivat tärkeäksi lapsen kohtaamisessa aidon läsnäolon ja tasa-arvoisuuden. Aidolla läsnäololla tarkoitettiin lapsen kiireetöntä kohtaamista, kuuntelua ja ymmärrystä. Luottamussuhde nousi tässäkin esille. Lapsi tulee kohdata yksilönä, juuri sellaisena kuin hän on.

“Aito läsnäolo, kuuntelu ja empatia, ymmärrys, kiireetön kohtaaminen ja tasa-arvo.”

“Avoimuus, luottamus, rehellisyys ja toisen kohtaaminen.”

Haastateltavat vastasivat, että omaohjaajan tehtävät olivat heille melko selviä, ja he tiesivät, mitä heiltä odotetaan. Kaikki haastateltavat kokivat omaohjaaja-työskentelyn olevan tavoitteellista. Haastateltavat tiesivät, että työn kuva perustuu lakeihin, asetuksiin, Villa Sankan arvoihin sekä menetelmiin, joita hyödynnetään työskentelyssä. Teoriapohjana työskentelylle vastaajat pitivät kiintymyssuhdeteoriaa sekä ikätasoista kasvua- ja kehitystä ja siihen liittyviä haasteita.

“Omaohjaaja edustaa lasta ja tuo hänen äänensä kuuluville.”

“Vastuu dokumentoinnista ja hoitaa käytännön asiat.”

“Pitää yhteyttä lapsen perheeseen ja verkostoihin.”

“Kokonaisvaltainen lapsen asioiden hoito.”

Haastateltavat toivoivat lisää selkeyttä työskentelyprosessiin. Haastateltavat toivat esiin, että prosessin eri vaiheissa tehtävään työskentelyyn kaivataan selkeyttä. Haastateltavat kertoivat, että omaohjaajan perustehtävät ovat kirjattuna perehdytyskansioon ja he käyvät paljon keskustelua omaohjaajana toimimisesta.

Haastateltavat kaipasivat omaohjaajatyöskentelyyn ideoita ja välineitä, jotka ovat avuksi tavoitteelliselle työskentelylle. Koulutuksia on aiheeseen liittyen ollut ja omaohjaajamenetelmää kehitetään koko ajan.

”Tiedän, mitä minulta odotetaan. Toivoisin kuitenkin eri vaiheisiin selkeämpiä ohjeistuksia, pilkkomista.”

”Menetelmien käyttö sijoituksen eri vaiheissa.”

”Selkeät raamit työskentelylle, jotta se toteutuu mahdollisimman tasapuolisesti.”

”Mitä, missä ja milloin missäkin sijoituksen vaiheessa olisi hyvä käydä läpi/kerrata”

Haastatteluvastausten perusteella haastateltavat kokivat saavansa omaohjaaja-työskentelyyn paljon tukea niin esihenkilöiltä kuin omaohjaaja-parilta. Työnohjaus koettiin myös tärkeänä paikkana kehittää omaohjaaja-työskentelyä. Vastajat kokivat, että voivat avoimesti tuoda esille ajatuksiaan sekä ideoita ja kehittää toimintaa yhdessä.

”Saan omaohjaajapariltani tukea työskentelyyn.”

”Koen tiimin tuen tärkeäksi osaksi omaohjaajana toimimista.”

”Esihenkilöiden ja omaohjaajaparin tuki työskentelyssä on tärkeää. Avoimuus puolin ja toisin on tärkeää.”

”Työnohjaus on paikka purkaa tunteja liittyen omaohjaajana toimimiseen. Sieltä saa myös hyviä kehitysideoita omaan polkuun omaohjaajana.”

”Koen voivani kehittää omaohjaaja-toimintaa.”

Haastateltavat kokivat tärkeänä säännölliset omaohjaaja-ajat erityisesti lasten toiveet huomioiden. Kehittämisehdotuksena oli perheiden kanssa tehtävän työn lisääminen siten, että omaohjaaja tapaisi lapsen vanhempia heidän ympäristössään. Lisäksi vahvistamista kaivattiin omaohjaajaparien keskinäiseen työskentelyyn.

”On tärkeää huomioida lapsen toiveet omaohjaaja-ajalla.”

”Perheiden kanssa tehtävää työtä perheiden kodeissa, heidän luonnollisessa ympäristössään.”

”Selkeyttä ja ideoita työskentelyyn. Omaohjaajaparien työskentelyn vahvistamista.”

6 Pohdinta

Omaohjaajatyöskentely on monessa lastenkodissa käytössä, mutta siitä huolimatta siitä on melko vähän tutkimustietoa saatavilla. Lastensuojelu on laaja käsite. Siihen vaikuttavat monet asiat ja niitä ei välttämättä voida tilastoida konkreettisesti, koska työtä tehdään ihmisten parissa. Välttämättä tulokset eivät näy heti, vaan vasta vuosien päästä. Jokainen ihminen on yksilö ja siten myös voimavarat, haasteet ja kehitys eivät ole samanlaisia.

Opinnäytetyömme oli prosessi, joka eteni suunnitellusti. Teimme vahvasti yhteistyötä työelämätahomme kanssa. Työskentelemme itse Pienryhmäkoti Villa Sankassa ja toimimme myös omaohjaajina. Aihe oli meille tuttu ja olimme samoilla linjoilla työryhmän kanssa siitä, että omaohjaajatyötä tulisi kehittää. Työelämätaho oli vahvasti mukana koko opinnäytetyön tekemisen ajan ja pidimme työryhmän koko ajan prosessissa mukana. Halusimme tehdä oppaasta sellaisen, joka palvelisi juuri Pienryhmäkoti Villa Sankan työntekijöitä. Henkilökunta on käynyt erilaisia koulutuksia omaohjaajatyöskentelyyn liittyen ja työryhmä näin ollen tiedostaa omaohjaajatyöskentelyn lähtökohdat ja periaatteet.

Haastattelujen pohjalta nousi esille, että työryhmä kaipasi selkeyttä sijoituksen eri vaiheisiin, ja siihen, mitä olisi tarpeellista ja hyödyllistä lasten kanssa työskennellessä. Siksi pyrimme oppaassa tuomaan esille teorian sijaan enemmänkin esille sijoituksen vaiheita ja menetelmiä, joita voi työskentelyn eri vaiheissa hyödyntää. Oppaassa keskitytään enemmän konkreettisiin tapoihin ja käytännön asioihin omaohjaajan työssä, eikä oppaassa avattu juuri lastensuojelun ja omaohjaajatyöskentelyn periaatteita tai teoriaa, koska tausta-ajatuksena on se, että lähtökohtaisesti teorian tieto on jo kaikilla olemassa.

Sijaishuollossa omaohjaaja työskentelee lasten parissa, joilla on taustallaan traumaattisia kokemuksia. Lapsen kokema heijastuu sijaishuollossa yleensä omaohjaajaan, joka saattaa olla lapselle sillä hetkellä turvallisin aikuinen. Lapsi voi lisäksi ”splitata” eri ohjaajien kesken, eli omaohjaajapari voi olla täysin epätasa-arvoisessa asemassa lapsen silmissä. Erilaiset tunteet heijastuvat lapselta omaohjaajaan, ja lapsi peilaa itseään omaohjaajan kautta.

Siksi olisi tärkeää, että omaohjaajatyöskentelylle ja siitä esiin nousseille tunteille ja ajatuksille olisi työvuorojen puitteissa mahdollisuus asioiden läpikäymiseen työparin tai työryhmän kesken. Tämä toisi eri näkökulmia esiin työskentelyssä ja lisäisi avoimuutta ja reflektoivaa työtettä.

Tässä opinnäytetyössä keskityttiin vain omaohjaajan näkökulmaan omaohjaajatyöskentelyssä ja sen kehittämisessä. Työtä voisi siis jatkokehittää tutkimalla myös lasten näkökulmaa omaohjaajatyöskentelyyn liittyen. Haastattelujen perusteella voidaan ajatella, että kehittämiskohteenä voisi olla perheiden kanssa tehtävän työskentelyn lisääminen. Pienryhmäkoti Villa Sankassa perheen kanssa työskennellään ja heitä osallistetaan hoitoon vahvasti. Perheen kanssa ollaan yhteydessä viikoittain ja heidän mielipiteensä ja toiveensa huomioidaan lasten kanssa tehtävässä työskentelyssä. Kuitenkin työntekijät toivoivat, että perheeseen tehtäviä niin kutsuttuja kotikäyntejä pyrittäisiin lisäämään. Tämä vaatii aikaa ja resursseja, mutta olisi varmasti hyödyllistä ajatellen sijoituksen kokonaiskuva. Lastensuojelussa perheen jälleen yhdistäminen on yksi tärkeä tavoite.

Saamamme kolmannen tahon palautteen perusteella opinnäytetyö oli hyödyllinen ja informatiivinen. Työelämätahon palautteen perusteella ”Olla jonkun oma”- opas on selkeä ja tarpeellinen ja sille olisi tarvetta myös muissa lastensuojelulaitoksissa. Opasta on kysytty jo kolmannen tahon arvioijan työpaikalle käyttöön, eli tarve näyttäytyy siis suurena. Tämä kertonee siitä, että omaohjaajatyöskentelyyn on muuallakin tarve konkreettisille ohjeille, selkeille työvaiheille ja eri menetelmien hyödyntämiselle.

Lähteet

Painetut

Ensimmäinen painettu lähde

Bardy, M. 2009. Lastensuojelun ytimessä. Helsinki. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Erkko A., Hannukkala M. Mielenterveys voimaksi. Käsikirja nuorisotyön ammattilaisille. 2013. Kirjapaino Jaarli Oy.

Hurme K., Kyllönen T. 2014. Turvassa! PS-kustannus.

Hänninen, S. 2016. Rakasta, kärsi ja uskalla. Ryhdyin sijaisäidiksi. Kirjapaja.

Keltikangas-Järvinen, L. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. WSOY.

Korhonen, A. 2012. Lastensuojelun tukihenkilön käsikirja. 2.painos. EHJÄ ry.

Matikka, J. 2020. Seuraa punaista lankaa. Jyväskylä. PS-kustannus.

Sinkkonen, J. & Tervonen-Arnkil, K. 2015. Lapsi uusissa oloissa. Helsinki. Duodecim.

Rusanen, E. 2011. Hoiva, kiintymys ja lapsen kehitys. Bookwell.

Sinkkonen, J. 2011. Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. WSOYpro.

Sinkkonen, J. 2013. Mikä lastenkodin arjessa hoitaa?. Pelastakaa lapset ry.

Sinkkonen, J. 2018. Kiintymyssuhteet elämänkaareissa. Duodecim.

Sähköiset

Ensimmäinen sähköinen lähde

Ainsworth M. 2019: Elämä ja saavutukset. Viitattu 10.4.2021.

<https://mielenihmeet.fi/mary-ainsworth-elama-ja-saavutukset/>

Finlex. Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, viitattu 27.3.2021.

<https://finlex.fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Haanpää L. 2019. Nuorisotutkimusseura. Harrastustakuu: yhdenvertaisuuden asialla.

https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/harrastustakuu_digi_final.pdf

Haavisto D. 2006. Lastensuojelun keskusliitto. Älä lyö lasta. Pohjanmaa-hanke.

<https://alalyolasta.fi>

Hästbacka, N., Pekkarinen, E. 2017. Nuorisotutkimusseura Ry. Kolminkertainen marginaali? Nuorisopsykiatrian, lastensuojelun ja kriminaalihuollon piirissä olevat lapset. Viitattu 17.5.2021.

https://thl.fi/documents/605877/3690153/H%C3%A4stbacka_Pekkarinen_011217.pdf/ded4a335-9161-4cd8-8584-fe5948f856c0

Lastensuojelun käsikirja. 2021. Lapsen osallisuus. Viitattu 11.2.2021.

<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lapsen-osallisuus>

Mannerheimin lastensuojeluliitto. Lapsen ja vanhemman varhainen vuorovaikutus. 2021. Viitattu 10.4.2021.

<https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/vanhemmuus-ja-kasvatus/lapsen-ja-vanhemman-varhainen-vuorovaikutus/>

Mielenterveystalo. 2021. Lapsen kehitykseen vaikuttavat tekijät. Viitattu 14.4.2021.

https://www.mielenterveystalo.fi/lapset/vanhemmille/perhe_ja_vanhemmuus/vanhempien_merkitys/Pages/lapsen_kehitykseen_vaikuttavat_tekijat.aspx

Mäntymaa, Luoma, Puura & Tamminen. Tunteet, varhainen vuorovaikutus ja aivojen toiminnallinen kehitys. 2003. Viitattu 24.4.2021.

<https://www.duodecimlehti.fi/duo93467>

Pastila K. 2017. Kasvata kannustaen! Lapsen maailma. Viitattu 13.3.2021.

<https://lapsenmaailma.fi/artikkeli/kasvata-kannustaen/>

Pekkarinen, E. 2011. Lastensuojelun tieto- ja tutkimus.

Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Viitattu 16.5.2021.

<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/lastensuojeluntieto.pdf>

Pursi K., Savisalo O. 2018. SOS-lapsikylä. Ylitse-projekti. Näkökulmia lastensuojelun ylisukupolvisten asiakkuuksien ehkäisyyn.

<https://www.sos-lapsikyla.fi/wp-content/uploads/2020/11/SOS-Lapsikyla-Ylitse-raportti-2018.pdf>

Salonen, K., Eloranta, S., Hautala, T. & Kinos, S. 2017. Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulutuksessa. Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 7.5.2021.

<http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522166494.pdf>

Sosiaali- ja terveysministeriö. Malja M., Puustinen-Korhonen A., Petrelius P., Eriksson P. 2019. Lastensuojelun laatusuositus. Viitattu 4.4.2021.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161862/STM_2019_8_J_Lastensuojelun_laatusuositus.pdf

Sosiaali- ja terveysministeriö. Saarikko A. 2019. Lastensuojelussa tärkeintä on ennaltaehkäisy ja yhteistyö. Viitattu 3.4.2021

<https://valtioneuvosto.fi/-/1271139/saarikko-lastensuojelussa-tarkeinta-on-ennaltaehkaisy-ja-yhteistyö>

Suomen mielenterveysseura. Vuorovaikutustaitoja voi oppia. Viitattu 4.4.2021

<https://mieli.fi/fi/mielenterveys/ihmissuhteet/vuorovaikutustaitoja-voi-oppia>

THL. 2021. Lastensuojelun käsikirja. Lastensuojelun asiakassuunnitelma. Viitattu 4.4.2021

<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-asiakassuunnitelma>

THL. 2021. Lastensuojelun käsikirja. Lastenkoti, nuorisokoti. Viitattu 19.2.2021.

<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/lastensuojelulaitokset/lastenkoti-nuorisokoti>

THL. 2019. Lastensuojelun käsikirja. Osallisuus. Viitattu 3.4.2021.

<https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>

THL. 2021. Lastensuojelun palvelujärjestelmä. Viitattu 19.2.2021 ja 3.5.2021

<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu/lastensuojelun-palvelujarjestelma>

Timonen-Kallio E., Yliruka L., Närhi P. 2017. THL. Lastensuojelun terapeuttisen laitospasvatuksen mallinnus.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/132319/Työpaperi_2017_23_netti%20%28%29.pdf?seq

Vehkalahti K. 2014. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Finn Lectura.

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/305021/kyselytutkimuksen-mittarit-ja-menetelmat-2019-Vehkalahti.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Liitteet

Liite 1: Haastattelukysymykset	42
Liite 2: SUOSTUMUS	44

5. Koetko, että omaohjaajuus on tavoitteellista työskentelyä? Ja pohjautuuko työskentely johonkin teoreettiseen tietopohjaan tai menetelmään? Jos pohjautuu, niin mihin?

6. Onko Pienryhmäkoti Villa Sankassa käytössä jokin yhteinen toimintamalli omaohjaajuuteen liittyen?

7. Koetko saavasi tukea omaohjaajatyöskentelyyn? Pääsetkö mielestäsi kehittämään toimintaa haluamallasi tavalla?

8. Miten kehittäisit omaohjaajatyöskentelyä Pienryhmäkoti Villa Sankassa?

Liite 2: SUOSTUMUS

SUOSTUMUS OPINNÄYTETYÖHÖN OSALLISTUMISEEN

Olemme tekemässä Sannan kanssa opinnäytetyötä Laurean ammattikorkeakoulussa omaohjaajatyöskentelystä ja sen merkityksestä sijoitettujen lasten hyvinvointiin.

Tämän haastattelun tarkoituksena on selvittää työntekijöiden näkemyksiä omaohjaajatyöskentelystä Pienryhmäkoti Villa Sanka Oy:ssä. Hyödynämme haastattelun tuloksia opinnäytetyössämme, jonka

tarkoituksena on luoda työväline Pienryhmäkoti Villa Sankaan.

Osallistuminen on vapaaehtoista ja kaikki vastaustiedot ovat luottamuksellisia. Vastaaminen tapahtuu anonymisti. Vastaukset tuhoetaan tulosten saamisen jälkeen.

Jokaisen haastattelukysymyksiin vastaavan tulee allekirjoittaa tämä suostumus, ja toimittaa se Sannan tai Taijan lokeroon.

Toivomme haastatteluvastaukset 31.3.2021 mennessä.

Kiitos jo etukäteen.

Terveisin Sanna ja Taija

Paikka ja päivämäärä

Haastateltavan allekirjoitus ja nimenselvennös

Opinnäytetyön tekijöiden allekirjoitus ja nimenselvennös
